

Prevence sociálně patologických jevů

Monika Vaňková

Bakalářská práce
2008/2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav ošetrovatelství
akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Monika VAŇKOVÁ**

Studijní program: **B 5341 Ošetrovatelství**

Studijní obor: **Všeobecná sestra**

Téma práce: **Prevence sociálně patologických jevů**

Zásady pro vypracování:

V teoretické části práce studentka vypracuje soubor informací o sociálně patologických jevech a jejich prevenci.

Bude srovnávat úroveň a možnosti prevence na vesnici, městě a velkoměstě se zaměřením na prevenci v rodině, vliv školních a mimoškolních aktivit na prevenci.

V praktické části práce studentka stanoví cíle výzkumného šetření, formuluje hypotézy a vypracuje podklady k výzkumnému šetření u dětí v mladším školním věku.

V závěru práce studentka získaná data analyzuje a navrhne možná opatření.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

NĚMEC, J. a kol. Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času: pro doplňující pedagogické studium. Brno: Paido, 2002, 119 s. ISBN 80-7315-012-3.

POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO, A. Prevence sociálně patologických jevů: manuál praxe. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003, 186 s. ISBN 80-86568-04-0.

HAVLÍK, R., KOŤA, J. Sociologie výchovy a školy. Praha: Portál, 2002, 174 s. ISBN 80-7178-635-7.

GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000, 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. Vývojová psychologie. Praha: Grada, 2006, 368 s. ISBN 80-247-1284-9.

PEŠATOVÁ, I. Sociálně patologické jevy u dětí školního věku. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, 364 s. ISBN 978-80-7372-291-3.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Helena Fremlová
Ústav porodní asistence

Datum zadání bakalářské práce:

5. února 2009

Termín odevzdání bakalářské práce:

5. června 2009

Ve Zlíně dne 5. února 2009

LS.

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

doc. MUDr. Jaroslav Slaný, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá výskytem a prevencí sociálně patologických jevů u dětí 5. tříd základní školy a srovnává úroveň i možnosti prevence na vesnici, městě a velkoměstě.

Zaměřuje se na prevenci v rodině, vliv vrstevníků, školy a mimoškolních aktivit na prevenci. Teoretická část se zabývá základními pojmy, druhy prevence, je zde popsán vliv prostředí - rodiny, školy, vrstevníků, mimoškolních aktivit na prevenci a výskyt těchto jevů. Charakterizuje mladší školní věk. Podrobněji se zabývá vybranými sociálně patologickými jevy – užíváním alkoholu, nikotinismem a šikanováním.

Praktická část zpracovává informace získané dotazníkovou metodou. Výsledky jsou zpracovány a vyhodnoceny a poskytují informace o výskytu a prevenci sociálně patologických jevů.

Klíčová slova: Sociálně patologické jevy, prevence

ABSTRACT

My bachelor work deals with prevention of social-pathological phenomena on 5th grade primary school children. Compares its level and prevention possibility in a village, town or city. I focus on the prevention in a family, school and peer influence and out-of-school activities regarding prevention. Theoretical part contains basic terms, types of prevention and describes the influence of environment - family, school, peers, out-of-school activities - on the occurrence and prevention of these phenomena. Defines younger school-age, goes in more detail for selected social-pathological phenomena - alcoholism, nicotinism and chicane. Practical part analyzes data obtained by question-form method. The results are evaluated providing information about occurrence and prevention of these phenomena.

Keywords: Social-pathologic phenomena, preventiv

Motto:

„ Velké problémy světa lze řešit tak, že se věnujeme jejich malým počátkům.“

Lao-č TAO-TE-ŤING

Mé poděkování patří Mgr. Heleně Fremlové za odborné vedení mé bakalářské práce, za její cenné rady a připomínky k zadanému tématu. Také děkuji respondentům, kteří s ochotou vyplnili dotazníky, jejichž analýza mi pomohla ověřit či vyvrátit stanovené cíle a hypotézy.

„Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovávala sama a použité zdroje jsem citovala.“

Ve Zlíně, dne 4. 6. 2009.

.....

Monika Vaňková

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 ZÁKLADNÍ POJMY	11
1.1 ASOCIÁLNÍ.....	11
1.2 ANTISOCIÁLNÍ.....	11
1.3 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ.....	12
1.4 DELIKVENTNÍ.....	13
1.5 KRIMINÁLNÍ.....	13
2 PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ.....	14
2.1 PRIMÁRNÍ PREVENCE	14
2.2 SEKUNDÁRNÍ PREVENCE.....	15
2.3 TERCÍÁRNÍ PREVENCE	15
3 VLIV PROSTŘEDÍ NA PREVENCI SPJ	16
3.1 RODINA	16
3.1.1 Rizika rodinného prostředí	17
3.1.2 Negativní vlivy sociálního prostředí	18
3.1.3 Prevence SPJ v rodině	19
3.2 ŠKOLA	19
3.2.1 Prevence SPJ ve škole.....	20
3.3 VRSTEVNÍCI.....	22
3.4 MIMOŠKOLNÍ AKTIVITY.....	24
4 CHARAKTERISTIKA OBDOBÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU.....	26
4.1 VÝVOJ ZÁKLADNÍCH SCHOPNOSTÍ A DOVEDNOSTÍ.....	26
4.2 KOGNITIVNÍ VÝVOJ	27
4.3 EMOČNÍ VÝVOJ	28
5 JEDNOTLIVÉ SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY	29
5.1 UŽÍVÁNÍ ALKOHOLU.....	29

5.1.1	Následky alkoholismu.....	30
5.2	NIKOTINISMUS.....	30
5.1.2	Následky nadměrného nikotinismu.....	31
5.3	ŠIKANOVÁNÍ.....	32
5.3.1	Příznaky šikanování u dítěte.....	34
5.3.2	Rady dětem, které mají zkušenosti se šikanou.....	35
5.3.3	Rady pro učitele.....	36
5.3.4	Prevence šikany.....	36
II.	PRAKTICKÁ ČÁST	37
6	METODIKA PRÁCE	38
6.1	CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO VZORKU	38
6.2	METODY PRÁCE.....	38
6.3	CÍLE A HYPOTÉZY.....	38
6.4	CHARAKTERISTIKA POLOŽEK.....	40
6.5	ORGANIZACE ŠETŘENÍ.....	41
6.6	ZPRACOVÁNÍ ZÍSKANÝCH DAT	411
7	VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	42
7.1	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	42
7.2	ZHODNOCENÍ CÍLŮ A HYPOTÉZ	766
ZÁVĚR	80
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	81
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	833
SEZNAM TABULEK	844
SEZNAM GRAFŮ	866
SEZNAM PŘÍLOH	888

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala téma Prevence sociálně patologických jevů, se zaměřením na děti 5. tříd ZŠ. Jedním z důvodů, byla snaha poukázat na současný problém společnosti, a tím je jejich výskyt u čím dál nižší věkové kategorii dětí. Vnímám proto jako důležité a nezbytné se na tuto problematiku zaměřit. V dnešním uspěchaném světě vládne často nepřátelství, rasismus, agresivita, brutalita, toxikomanie, kriminalita a dostává se do podvědomí lidí, jako něco, co patří do dnešní společnosti a stává se součástí každodenního života. Negativní vliv právě těchto jevů zasahuje do života rodin a jiných sociálních skupin a tak ovlivňují celou společnost. Nejvíce nebezpečné jsou právě pro děti a mládež, protože právě ony jsou méně odolné vůči nežádoucím vlivům a tím pádem se stávají více náchylné k tomu, aby řešily své problémy neadekvátním způsobem. Nezapustitelnou úlohu má rodina, vliv vrstevníků, školy a mimoškolních aktivit. Právě rodina, přirozené prostředí pro výchovu a rozvoj osobnosti, vytváří základní morální hodnoty. Děti potřebují harmonické rodinné prostředí, které je připraví na budoucí život. Ovšem nejen od rodičů, ale také od vrstevníků a z celého okolního prostředí si dítě utváří vlastní vzor chování.

V teoretické části se zabývám základními pojmy, druhy prevence, popisují vliv prostředí - rodiny, školy, vrstevníků, mimoškolních aktivit na prevenci a výskyt těchto jevů. Charakterizují období mladšího školního věku a podrobněji se zabývám vybranými sociálně patologickými jevy – užíváním alkoholu, nikotinismem a šikanováním.

V praktické části jsem se zaměřila na výskyt a prevenci sociálně patologických jevů u dětí 5. tříd základních škol. Cílem je zjistit výskyt a úroveň prevence těchto jevů. Pro porovnání, jsem se rozhodla uskutečnit dotazníkové šetření na vesnici, městě a velkoměstě. Na vesnici byla do šetření zařazena ZŠ Babice, ZŠ Ostrožská Nová Ves, ve městě se zúčastnila ZŠ UNESCO v Uherském Hradišti a ve velkoměstě ZŠ Čejkovická a ZŠ Jana Brozkvy v Brně.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ POJMY

Hierarchie činů by se dala rozdělit na 5 skupin dle jejich závažnosti

1. *asociální*
2. *antisociální*
3. *sociálně patologické*
4. *delikventní (kriminogenní)*
5. *kriminální*

1.1 ASOCIÁLNÍ

Jedná se o činnost, která vybočuje od sociálních a mravních norem dané společnosti, doby a kultury. Projevuje se nejdříve drobnými prohřešky, za které nehrozí sankce. Například, když dítě nepustí starého člověka v hromadné dopravě sednout, nezdraví známé lidi apod. Jedinci hrozí ztráta dobré pověsti. Stále častěji však dochází k citové otupělosti dětí, kdy děti například vulgárně odmítnou pomoci starším či slabším jedincům. Za asociální chování by se dal považovat i nikotinismus, protože jedinec ohrožuje nejen svoje zdraví, ale i zdraví sociálního okolí. Mezi asociální chování se řadí i jednání a chování, které sice jedinec považuje za svou osobní věc, ale které se může vystupňovat až do jednání a chování antisociálního. Jedná se například o nekázeň žáků, vzdorovitost, vulgární chování, záškoláctví a další.

1.2 ANTISOCIÁLNÍ

Jedná se už o činy, které nesouvisí jen s nevychovaností, ale jedinec si uvědomuje jejich protisociální motiv. Motivem je někomu ublížit, něco poškodit, způsobit škodu na majetku veřejném či soukromém apod. Nemusí jít ještě o motiv adresný. Jsou to už i například drobné podvody, například padělání podpisu rodičů na školní omluvence, podstrčení nebezpečného předmětu do aktovky druhého spolužáka apod. Pokud provinilci nepřekročili věkovou hranici, kdy už jsou činy trestné podle paragrafů trestního zákona, je za antisociální činnost právně brána i činnost sociálně patologická až delikventní. Proto se stává, že vyšetřovatel musí „odložit“ například opakované týrání zvířat nebo třeba šikanu prováděnou na menších dětech s vážnými následky na zdraví.

Řešením bývá pouze pohovor s rodiči před příslušným orgánem veřejné správy nebo orgánem činným v trestním řízení, které se, ale pro nezletilost delikventů nekoná. Do antisociálních činů se řadí i činy, týkající se pouze jednotlivce, například sebepoškození se záměrem vyhnout se něčemu. Zdraví jedince není totiž pouze soukromou hodnotou, ale věcí veřejnou. Některé lékařské zákroky stojí řádově desítky tisíc, nebo odvykací léčba toxikomanů a narkomanů řádově statisíce.

1.3 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ

Jsou takové antisociální činnosti, které mají určité charakteristické rysy:

- jsou kvalitativně závažnější
- mají sklony se zmnožovat ve skupinách dětí
- mají dlouhodobější průběh
- ovlivňují a zasahují do životního stylu jedince nebo části generace
- mají negativní vliv na mravní a duševní zdraví jedince
- jsou realizovány většinou psychopatickými nebo sociopatickými jedinci
- ovlivňuje je tendence k technologizaci a brutalizaci (akční filmy aj.)
- jsou výsledkem pseudokulturní, civilizační krize tradic a normových vzorců chování
- jsou důsledkem nevyrovnanosti ve vztahu ke světu i k sobě
- nemusejí být ještě v rozporu s trestním právem

Z „desatera“ plyne, že se už nejedná pouze o ojedinělé jednání a chování mladých jedinců či skupin, ale jde o psychologicky hlubší zasažení osobnosti.

Sociálně patologické činy jsou často podněcovány sociálně patologickými jevy. Často zprostředkované masmédií, zejména televizí. Například úspěšnost hlavních hrdinů, dosažená nemorálními prostředky, dobro zvítězí nad zlem prostředky ještě většího zla, napínavost nahrazuje napětí, idoly nahrazují vzory apod. Tedy *princip surogátů (náhražek) nahrazuje princip životní pravdy*. Toto vytváření umělé reality mění

hodnotovou orientaci mladého člověka k negativismu vůči veřejnému zájmu a k principu slasti v osobním životě. Mezi nositele sociálně patologických projevů řadíme i psychopaty, především osoby, které jsou agresivní, citově chladné, depresivní, explozivní, fanatické, hypochondrické, nestálé, pohlavně úchylné, přecitlivělé, úzkostné, zákeřné apod.

Některé typy psychopatických osobností mají sklony se sdružovat a vytvářet tak sociálně patologickou činnost, u které hrozí překročení hranice delikvence.

1.4 DELIKVENTNÍ (KRIMINOGENNÍ)

Jde o takovou sociálně patologickou činnost, která má kriminogenní charakter, tzn. je hodnotitelná duchem a literou občanského a trestního zákoníku. „Deliquens“= osoba, která se dopouští provinění. „Delictum“= je provinění samo. Jedná se zejména o sociálně patologickou činnost mladistvých. U dětí do 14 let jde o jevy asociální a antisociální. Juvenilní delikt je v odborné psychologické a sociologické literatuře popisován jako biologicko-psychologicko-sociální čin s vysokou mírou spoluodpovědnosti sociálního okolí (rodiny, školy, party, obce, převýchovných zařízení a jejich úroveň). Tyto delikty už nejsou řešeny pouze na úrovni občanské a správní jako sociálně patologické jevy, ale zabývají se jimi orgány činné v trestním řízení a končí většinou opakovaně před soudem. Následný osud mladých delikventů je celosvětově závažný problém nejen organizační a právní, ale také psychologický a sociologický.

Delikvence se také označuje jako *kriminogenní činnost*, protože vytváří předpolí i sociální zkušenosti delikventů pro budoucí páchaní skutečných kriminálních činů.

1.5 KRIMINÁLNÍ

Taková sociálně patologická činnost, znamenající krajní podobu. Jde o souhrn trestných činů různých druhů, typů a forem v určitém časovém období a v určitém regionu.

Kriminologie je nauka, která se zabývá zločinností jako společenským jevem, jeho formami, stavem, vývojem, také opatřeními směřujícími k jeho potlačení i k předcházení zločinnosti.

Viktimologie je odvětví kriminalistiky, zabývající se osobností oběti, jejími rysy, rolemi apod. (Stejskal, 1999)

2 PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ

Prevence se dělí na primární, sekundární a terciární. Má bakalářská práce je zaměřena na prevenci primární.

2.1 PRIMÁRNÍ PREVENCE

Do oblasti **primární prevence** spadají činnosti prováděné s cílem zamezení výskytu problémů a následků spojených se sociálně patologickými jevy, nebo alespoň snížení jejich dopadu a zamezení jejich rozšíření. Cílem primární prevence sociálně patologických jevů je, aby si dítě uvědomovalo odpovědnost za vlastní chování, způsob života s posílenou duševní odolností vůči stresu, nepříjemným zážitkům a vlivům. Cílem je, aby dítě bylo schopné dělat samostatná a správná rozhodnutí, mělo přiměřené sociálně psychologické dovednosti a bylo schopné řešit rozličné situace. Cílem také je, aby si dítě utvořilo negativní vztah k návykovým látkám a podílelo se na utváření vhodného sociálního prostředí a životních podmínek.

V této prevenci je předpoklad spolupráce složek, jako jsou rodina, škola, školská zařízení, oblasti sociálně právní ochrany dětí, zdravotnická zařízení, místní samosprávy, nestátní neziskové organizace, poradenské instituce, duchovní sdružení, policie, kulturní střediska, zájmové organizace, podnikatelské subjekty apod.

V rámci prevence sociálně patologických jevů musí školy a školská zařízení usilovat o **integraci primárně preventivních aktivit**, které ve spolupráci se službami specializovaných zařízení poskytují. Jedná se zejména o pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra, střediska výchovné péče a informační a poradenská střediska úřadů práce. V mediální oblasti je však stále nedostatečná výchova a vzdělávání k pozitivnímu a zdravému životnímu stylu.

Důležité je také klást důraz na **specifickou primární prevenci**, to znamená, na soubor aktivit a služeb zaměřujících se na práci s populací. Kde v případě absence těchto aktivit lze předpokládat další negativní vývoj. Právě tyto aktivity vedou k předcházení a omezování nárůstu výskytu negativního vývoje.

Specifické primárně- preventivní programy

Programy zaměřující se na určitou cílovou skupinu, která se jeví jako ohroženější či rizikovější než skupiny jiné, na jedince, u kterých jsou vyšší předpoklady k rizikovému chování. (z hlediska věkového, sociálního apod.)

Nespecifické primárně- preventivní programy

Do této oblasti by se daly zařadit aktivity, které jsou součástí primární prevence. Obsahují všechny metody a přístupy napomáhající k rozvoji harmonické osobnosti, rozvoji nadání, zájmů, pohybových, sportovních a volnočasových aktivit.

Prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže obsahuje především aktivity v oblasti prevence násilí a šikanování, záškoláctví, kriminality, delikvence, vandalismu a dalších forem násilného chování, ohrožení mravnosti a ohrožování mravní výchovy mládeže, xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu, užívání návykových látek, anabolik, medikamentů, netolismu (virtuálních drog) a patologického hráčství (gambling), diváckého násilí, komerčního sexuálního zneužívání dětí, syndrom týraných a zneužívaných dětí, sekt a sociálně patologických náboženských hnutí. (Pešatová, 2007)

2.2 SEKUNDÁRNÍ PREVENCE

Sekundární prevence je zaměřena se na rizikovou skupinu, která je zvláště ohrožena negativním jevem. Například jde o prevenci AIDS mezi prostitutkami a prostitutky. (Pokorný, 2003)

2.3 TERCIÁRNÍ PREVENCE

Tato prevence je zaměřena na jedince, u kterých už k projevu negativního jevu došlo. Je zaměřena na zmírnění následků patologického jevu. Spadá sem například výměna injekčních stříkaček u drogově závislých jedinců, snaha o zabránění opakovaného protizákonného jednání u mladistvých delikventů apod. (Pokorný, 2003)

3 VLIV PROSTŘEDÍ NA PREVENCI SPJ

3.1 RODINA

Rodina plní řadu bio-psycho-sociálních a ekonomických funkcí. Vágnerová (2004) konstatuje, že rodina je nejdůležitějším sociálním prostředím, protože vytváří u dítěte základní sociální zkušenost. Což může také vést k tomu, že si dítě napodobováním osvojí od rodičů poruchové chování. Rodina je vlastně institucionalizovaný sociální útvar, tvořený nejméně třemi osobami s vazbami rodičovskými, příbuzenskými nebo manželskými. Základ rodiny tvoří dyadický pár- muž a žena, tj. forma manželství nebo partnerství. Pojem **rodina nukleární**, tvořená rodiči a dětmi a **rodina rozšířená**, která zahrnuje blízké příbuzné. Rodina zajišťuje mnoho činností: hmotné zabezpečení členů, péče o jejich zdraví, zajišťuje výživu a kulturní návyky členů rodiny, vytváří specifické socializační a výchovné prostředí pro děti, předává jim kulturní dědictví, učí děti morálním zásadám, ovlivňuje je, usměrňuje, chrání a podporuje (Pešatová, 2007)

Prvním a základním životním prostředím člověka je **rodinné prostředí**. Pojem rodinný život je sociologickým modelem dané kultury a vztahy mezi jednotlivými rodinnými příslušníky navzájem do značné míry vyjadřují zvláštnosti dané třídy, kultury, doby, tradice a rasy. V dnešní době je rodina často destabilizovaná, často procházející krizí, což se projevuje například vysokou rozvodovostí.

Rodina jako **primární sociální skupina v procesu socializace** dítěte je hlavním faktorem podílejícím se na formování osobnosti mladého člověka. Především v období raného dětství, kdy nemůže harmonické prostředí a zázemí rodiny nahradit žádná jiná instituce. Rodinné prostředí přispívá k příznivému rozvoji dítěte, poskytuje zázemí, ve kterém prožívá pocity solidarity, přátelství, sympatie, lásky, bezpečí, je ideálním místem- domovem. Jde o polidštěný prostor, proteplený nejdůvěrnějšími a nejrůznějšími vztahy lidí, kteří jsou nejbližší, neopakovatelní a nenahraditelní.

Rodina je **základním mikroprostředím**, které dítěti poskytuje základní hodnotové vzory a vzory chování. Ty pak dítěti napomáhají v sociální interakci a při navazování sociálních vztahů mimo rodinu. Dítě se chová, jak je naučeno z rodinného prostředí, často napodobuje chování a jednání rodinných příslušníků, také se s nimi často identifikuje. Rodiče, kteří se dají pokládat za sociálně zralé vzory se pro dítě stávají nenahraditelnými a poskytují mu spolehlivou orientaci v sociálním prostředí. Pokud ovšem tyto vzory chybí,

může dojít ke spuštění progredujícího destruktivního výchovného procesu. V současné době také přibývá rodin, kde například mnohé funkce za rodinu přebírá jiná sociální instituce, snižuje se stabilita rodiny, dochází k celkové změně struktury rodiny, přibývá vztahů založených na soužití partnerů bez uzavření manželství, stále více času tráví rodiče v zaměstnání a také přibývá dvoukariérových manželství.

Chování rodičů a styl výchovy může u dítěte prohlubovat buď jednání agresivní a asociální nebo naopak jednání přátelské. Často se stává, že mohou být rodiče časově a psychicky vyčerpaní a tak může docházet ke snížení zájmu o dítě. Méně volného času rodičů vede k nedostatečné společné relaxaci s dětmi. Vlivem uspěchané doby jsou děti stále častěji odkázány samy na sebe, rodiče často nevědí, jak jejich děti tráví volný čas. Takové dítě může být zanedbáváno a tím pádem i citově strádat. Dochází k narušení integrity a životního stylu rodiny. Vzdůstá honba za ekonomickým standardem, vzrostla diferencovanost rodin v otázce ekonomické situace a životní úrovně. Tyto jevy se označují za **desinstitucionalizaci moderní rodiny**. Patří sem i například nárůst neúplných rodin, rozpad sítě vnitřních vztahů, vzrůst počtu dětí bez manželství. (Pešatová, 2007)

3.1.1 Rizika rodinného prostředí

Mezi hlavní rizika rodinného prostředí by se dalo zařadit

- **Rodiče jako anomální osobnosti** - takoví rodiče nejsou schopni plnit svou rodičovskou roli. Do této skupiny se řadí například rizikové rodiny asociálních jedinců, kdy rodič trpí nějakou poruchou osobnosti nebo návyky (alkoholismus) nebo jde o citově chladné rodiče.
- **Nevlastní dítě (adopce)**
- **Dítě s postižením**
- **Nový partner v rodině**
- **Zneužívání rodiče v dětství**
- **Neúplná rodina**- v tomto případě chybí dítěti vzor jednoho z rodičů, jeho vliv a kontrola.

- **Subdeprivační zkušenosti dítěte** - v takové rodině by se sice mohlo zdát, že je vše v pořádku, rodina je úplná, ale chybí zde citová akceptace a dodržování určitých pravidel. Takové děti získávají často autoritu mezi svými vrstevníky.
- **Nuda, nedostatek životního smyslu a cíle v rodině** - v takové rodině se dítě nemůže nic naučit. Tyto děti se pak často dopouštějí kriminální činnosti. Svůj volný čas tráví v hernách a na diskotékách. (Pešatová, 2007)

3.1.2 Negativní vlivy sociálního prostředí

Na dítě může působit několik negativních vlivů:

- **Nevhodné rodinné prostředí** - působením nevhodného rodinného prostředí na dítě může docházet k rozvoji nevhodného chování a charakteru dítěte.
- **Nepřiměřená zátěž školního prostředí** - působením různých vlivů se může škola stát zdrojem nadměrné zátěže (množství učiva, problémová osobnost učitele, nepřijetí role žáka). Což může vést k poruchám chování. Ve třídě si děti vytváří určité skupiny, které se mohou stát prvním impulzem pro vznik asociálních part už na prvním stupni základní školy. K čemuž může přispět i nezáměr či agresivita učitele, důsledkem může být až šikanování ve třídě. Důležitý je také **postoj dítěte ke škole a povinnostem**, který je ve velké míře utvářen právě v rodině. Je dán hodnotovým systémem rodiny i dítěte a také vzdělaností.
- **Styl života a životní prostředí** - je rozdíl, zda dítě vyrůstá na sídlišti, kde je určitá anonymita, a tím je více možností k asociálnímu chování nebo například na vesnici, kde o nějaké anonymitě nelze hovořit.
- **Asociální skupiny a závadové party**
Zejména v období puberty a dospívání dochází k intenzivnějšímu působení vrstevníků, part na jedince. V takové partě často dochází k delikvenci (krádežím, užívání alkoholu, užívání drog, šikanování, vydírání, vandalství, prostituování a předčasným sexuálními praktikám). (Pešatová, 2007)

3.1.3 Prevence sociálně patologických jevů v rodině

V předcházení sociálně patologických jevů je důležité se zaměřit zejména na rodinu. Velmi prospěšné jsou primární programy zaměřené na systém rodiny, na výcvik rodičovských dovedností se zaměřením na prenatální období v období těhotenství a také na dobu po narození dítěte.

Dalším problémem je vliv tradic, které mnohdy určují chování rodičů k dětem. A pouze osvětou lze docílit nových postojů a názorů ve výchově dětí.

Pro zlepšení preventivních opatření je zapotřebí:

- zlepšit registraci nevhodného zacházení s dětmi v rodinách
- zdokonalit sledování těchto jevů na nejrůznějších úrovních
- zlepšit a vést osvětu směrem k veřejnosti i dětem samotným
- věnovat více pozornosti násilí v rodině (Vykalová, 2001)

3.2 ŠKOLA

Školní prostředí je velmi důležité pro utváření osobnosti dítěte, příchodem do školy dítěti začíná nová role, role žáka. Musí se začít přizpůsobovat novému životnímu stylu, nucenému vstávání v určitou dobu, vyučovacím hodinám s přesně danými přestávkami a věnování se domácí přípravě do školy. Škola se k dítěti staví jako k jednomu z žáků a očekává, aby se dítě přizpůsobilo, „ukáznilo“ a bylo „jako ostatní děti“. Děti si postupně vytvářejí vlastní „subkulturu“, která se vyznačuje vlastním jazykem, zvyklostmi a rituály, společnými zájmy a činnostmi. Někdy se z těchto podskupin mohou stát asociální party, už u dětí na prvním stupni základní školy. K tomuto patologickému jevu může přispět i nezáměr učitele o dění mezi žáky nebo jeho zřetelné upřednostňování či přílišná zaujatost vůči některým dětem. Na dítě může také školní prostředí začít působit jako nepřiměřená zátěž, ať už se jedná o velké množství učiva, problematický učitel, nepřijetí role žáka apod., což může u dítěte vést až k poruchám chování. Může se také stát, že dítě žije v nevhodném rodinném prostředí, což může způsobit nezáměr o školu, lhostejný vztah k ní a k učení. (Pešatová, 2007)

3.2.1 Prevence sociálně patologických jevů ve škole

- **Centra rané péče** - tato centra se zabývají prevencí a léčbou vztahových poruch v rodině. Ať už vzniklých na straně dětí či rodičů. Například zaměření na rodiny s nízkým sociálně-ekonomickým statusem, nezletilé matky, svobodné matky či v rodinách, kde došlo k rozvodu.
- **Výuka ve škole** - výuka předmětu rodinná výchova a občanská výchova napomáhá, aby si dítě uvědomilo váhu pomoci druhým, spravedlivosti k sobě i druhým, umělo se postavit šikaně, agresivitě. Také hraní modelových situací napomáhá rozvíjet u dítěte chování v určitých situacích, zařazování témat s etickým cílem. Ve výuce využívat internetové zdroje.
- **Volnočasové aktivity na školách**
- **Peer programy** - tyto programy, na kterých se přímo podílejí žáci, jsou zaměřeny na primární a sekundární oblast prevence užívání návykových látek. Pomocí těchto programů dochází k nácviu sociálních a dalších dovedností. (web:plbohnice.cz/nespor)
- **Komplexní součinnostní programy prevence kriminality** - tyto programy jsou zaměřeny na prevenci situační a sociální. Bývají zprostředkovány městskou policií v součinnosti s policií ČR. Tyto preventivní programy bývají především formou přednášek a besed na základních, speciálních a středních školách. Důraz je kladen na oblast udržování veřejného pořádku, na situační jednání, na šikanu, nepřiměřené tresty ze strany rodičů, obtěžování dívek, sekty, extremismus aj.
- **Poradenská a psychologická činnost** - snaha škol o spolupráci s kvalifikovaným poradenským pracovníkem nebo školním psychologem. Jeho aktivita spočívá v komunikaci a spolupráci s výchovným poradcem a ve vedení terapie na úrovni rodiny či problémových jedinců.
- **Usilovat o snížení počtu hodin přímé výuky výchovných poradců ve prospěch výchovného poradenství**
- **Speciální pedagog se specializací etopedie** - cílem je zavést na škole nad 100 žáků poradenského pracovníka
- **Střediska výchovné péče** - jejich rozšiřování s ambulantními pobyty

- **Sít' poradenských zařízení** - cílem je jejich propojení mezi sebou a s prací učitelů a výchovných poradců na jednotlivých školách.
- **Spolupráce škol s odděleními sociální prevence pro děti s poruchami chování** - tyto jsou zřízeny při magistrátech měst s městskými komisemi pro otázku menšin.
- **Příprava budoucích pedagogů** - příprava studentů vysokých škol s pedagogickým zaměřením k pedagogické diagnostice a k psychoterapeutické intervenci v krizových situacích. Také důraz na psychosociální výcviky a výcviky komunikativních dovedností. Tito studenti by měli být schopni rozpoznat rizikové situace a umět dětem a mladistvým pomoci.
- **Rozvíjet studijní obor speciální pedagogika se zaměřením na etopedii** - formou bakalářských a magisterských studijních programů dojde ke zvyšování profesní úrovně pracovníků ve školství v souvislosti s prevencí sociálně negativních jevů ve společnosti.
- **Programy celoživotního vzdělávání pro pomáhající profese** - s orientací na kontinuální péči a možnosti včasné intervence. Také orientace na rozvoj například zážitkově orientované herní terapie, expresivní metody, rozvoj komunikativních dovedností, sociálně psychologické výcviky, metody komunikace s problémovými klienty, rizikové intervence.
- **Zvyšování úrovně vzdělanosti romské etniky**
- **Sekundární sociální prevence** - zaměřit se na podporu projektů pro děti a mladistvé s rizikovým chováním. Například ze strany odborů sociálních věcí zajistit kontinuální péči, a také péči v oblasti bezpečnosti a problematiky menšin. Také pořádání letních soustředění a táborů pro prevenci u dětí s poruchami chování.
- **Vytvoření etopedického manuálu** - tento manuál slouží zejména pro odborníky z oblasti školství a sociální péče.
- **Zaměření na terciální prevenci** - kdy jde o zajištění tzv. „dobrého startu“. Jedná se o předcházení recidivě sociálně patologického chování u dětí a mladistvých, kteří se vrátili do školního prostředí ze zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nebo z výkonu trestu odnětí svobody. (Pešatová, 2007)

3.3 VRSTEVNÍCI

Dalším, neméně důležitým faktorem, který má vliv na utváření osobnosti a chování dítěte je vliv vrstevníků a způsob trávení volného času. Každý má potřebu získat sociální zázemí, což vede k touze být členem nějaké party, nějaké skupiny lidí, která dítěti dodá pocit podpory a sounáležitosti. Skupina mající prestiž a moc a ztotožnění se s ní, dodává dítěti potřebné sebevědomí a pocit jistoty. Dítě se váže na nevhodnou autoritu, je jeho vzorem a napodobuje její chování. Nepříznivé je, že většinou dětem imponují osoby projevující svou fyzickou sílu, osoby s nedostatkem soucitu a ohledu, osoby, které se musejí prosazovat za každou cenu, zaměřené na aktuální prožitek a materiální hodnoty, které jsou obecně nežádoucí. Sociologové říkají, že v dnešní době stoupá závislost jedince na tom, jestli je druhými přijímán a uznáván. Proto se jedinci stávají raději členy part třetího nebo čtvrtého řádu než aby zůstali sami. Dochází pak k hledání vlastní totožnosti prostřednictvím závadových part, jejichž smyslem je delikventní činnost. Proto je varovným signálem vandalismus, který může být jakýmsi zasvěcovacím rituálem pro členství v závadové či tzv. odlišné skupině. Tento varovný signál by vychovatelé a učitelé neměli přehlížet. Sociální skupina vytváří u jedince určité společenské chování, společenské postoje, určitý styl života a přátelství. Ovšem věkový rozdíl mezi členy může způsobit to, že starší členové mohou mladší svést k nežádoucím aktivitám, jako například k pití alkoholických nápojů, užívání drog, k sexuální promiskuitě, ke vzdorování proti domácím autoritám. Už prepubescenti sdružení v partě, jednají často tak, jak by bez skupiny nejednali. Týká se to zejména slabších jedinců, kteří svému vůdci skupiny bezmezně věří, nedokáží odmítnout spoluúčast, protože mají strach, že přijdou o jeho přízeň, ochranu a také by došlo k vyloučení z party. U nejnarušenejších, dopouštějících se asociálního či antisociálního jednání, bývá ve spoustě případů zjištěna výchovná zanedbanost. Působení party může ovlivňovat způsob života členů, kdy může například dojít k narušení dřívějších vazeb. Zejména děti a mladiství z rodin, kde není utvořena pevná vazba na členy rodiny a tím pádem chybí zázemí a možnost seberealizace, dochází nejvíce k členství v partách. Právě pro takové děti z dysfunkčních rodin mívají vrstevníci větší vliv na jedince, než na děti z rodin s určenými mezemi dovoleného chování. Děti frustrované nízkou rodinnou podporou a děti s biologickým nebo psychickým handicapem pravděpodobně potřebují mnohem více být přijati vrstevnickou skupinou, než děti s rodinným zázemím a děti zdravé. Právě na tyto děti mívá vůdce party velký vliv, dítě využívá či dokonce zneužívá. Tzv. vstupním rituálem u některých delikventních

skupin je vykonání nějakého trestného činu. Dítě se chce vyrovnat a tzv. stoupnout v ceně u členů skupiny a psychicky zmanipulované se dopouští nejčastěji majetkové trestné činnosti a kořist ponechává vůdci skupiny. Aniž by si to uvědomovalo, dostává se tím pádem do situace, kdy může být ostatními členy skupiny vydíráno hrozbou, že jeho čin bude oznámen na policii. Takové delikventní jednání působí jako droga. Některé party nemusejí být hned od svého vzniku zaměřeny na kriminální činnost, pouze může jít o trávení volného času například v hernách, diskotékách, až dojde k situaci, že se jim přestane dostávat finančních prostředků na takový typ zábavy. Kriminální činnost u těchto skupin může začít drobnými krádežemi, přerůstající postupně v organizované a naplánované akce s napojením na překupníky. U nás je tento typ part nejčastějším typem delikventních skupin. Mezi nejčastěji páchanou trestnou činností patří vloupávání do motorových vozidel, začátkem devadesátých let šlo nejčastěji o krádeže horských kol a v polovině devadesátých let krádeže počítačové techniky odcizené při vloupání se do objektu. Vůdcem skupiny bývá většinou dospělá osoba, která využívá seskupení dětí a mladistvých ke kriminální činnosti. Za takovou službu jim většinou něco nabízí, jedná se například o drogu, peníze. Stává se pro jedince vzorem, který chtějí napodobovat. Obdivují ho, ale v případě dopadení policií se často stává, že vůdce „selhává“ a při vyšetřování přenáší vinu na „zkaženou“ mládež.

Za zmínku také stojí, že přibývá asociálních skupin z rodin tzv. městské elity. Zajímavé je, že se v těchto rodinách nevyskytují zjevně žádné abnormality, výchovné prostředí působí nenarušeně, rodiče dětí jsou ve městě známi jako úspěšné podnikatelské osoby nebo osoby veřejně angažované. Pokud dojde k nějaké trestné činnosti právě v takové rodině, rodiče dětí často zakrývají jejich delikventní jednání a arogantní vystupování vůči státní moci. Ačkoliv tyto rodiny ve společnosti „řádně fungují“, chybí zde určitý stupeň morálních hodnot a empatie vůči poškozenému.

U dětí a mladistvých se zpravidla setkáváme s tím, že neuznávají žádnou autoritu v životě a tak dochází k tomu, že ji vyhledávají v partě. Nacházejí ji v jedinci, který na ně působí svou „mužností“. Touto „mužností“ myslí odvalu postavit se autoritě, obratnost, hrubou fyzickou sílu, pohrdání normami a hodnotami, které jsou uznávány ve světě dospělých a dopouštějí se činů, kterými vyjadřují pohrdání okolí. Také je důležité věnovat pozornost vlivu party na vznik poruch chování. Tyto závadové party či asociální skupiny jsou většinou složeny ze sociálně narušených osob, provádějící činnosti

s antisociálním charakterem. A členství v nich prohlubuje demoralizaci dětí. (Pešatová, 2007)

3.4 MIMOŠKOLNÍ AKTIVITY

„Devatero rad při výběru mimoškolních aktivit a jedna navíc.“

Pro správné využití volného času dětí, vytvořila Česká rada dětí a mládeže (ČRDM) soubor rad pro rodiče, které mají být nápomocny pro správný výběr mimoškolních aktivit.

- **Naslouchat zájmům dítěte.** Aby výběr mimoškolních aktivit byl otázkou vzájemné dohody mezi dítětem a rodičem. Rodič se může obrátit na učitele a poradit se s ním, v čem je dítě šikovné, k čemu má vlohy. Nápomocné mohou být i pedagogicko-psychologické poradny.
- **Důležitost dobré party.** Dítě by mělo mít ve svém okolí dobrou partu vrstevníků, protože právě oni hrají při výběru zájmových činností důležitou roli. Rodiče by měli mít zájem poznat kamarády svých dětí a mít přehled o tom, co dělají ve volném čase.
- **Stačí nejdříve ochutnat.** Není důvod ke znepokojení, když dítě v raném věku vyzkouší několik zájmových aktivit. Rodiče by neměli dítěti vyčítat nestálost. Změna zájmů je přirozená a souvisí s jeho vývojem.
- **Není nutné mít génia.** Dítě, do mimoškolních aktivit nenuťte, i pokud má velký talent. Skutečností je, že talentované děti musejí pro dosáhnutí úspěchů hodně obětovat. Rodič by měl dítě citlivě motivovat, pěstovat v něm zájem o aktivitu.
- **Nechat dítě si užívat dětství.** Rodiče by neměli dítěti plánovat všechnen volný čas a ponechte mu i pár hodin týdně na „obyčejné lenošení“. Vhodné je vyplnit dětem čas po dvě či tři odpoledne týdně.
- **Myslet na celkový rozvoj dětské osobnosti.** Ne každé dítě bude vrcholovým sportovcem nebo houslovým virtuosem. Rodiče si často přejí, aby děti dosáhly toho, čeho oni sami nedosáhli. Měli by proto respektovat individualitu dítěte, jeho nadání a zájem.
- **Hledat kontakty a reference.** Rodiče by se měli ptát na reference o sdružení, oddíle či kroužku ve svém okolí – dobrá zkušenost druhé osoby je nejlepším doporučením. Kontakty na sdružení dětí a mládeže jsou i na internetu.

- **Vyžadování zpětné vazby.** Rodiče by se měli zajímat o činnost oddílu, klubu, souboru či kroužku, poznat jejich vedoucí – budou časem jejich spojenci při výchově potomků.
- **Myslet s předstihem i na prázdniny.** Oddíly, které rodiče znají, pořádají často i letní tábory, které jsou završením a vyvrcholením každého roku.
- **Rodina je rodina.** Zájmové kroužky nejsou místem, kde mají rodiče děti co nejčastěji „odkládat“. Rodinné zázemí a hezké chvíle strávené s rodinou, nemůže nic nahradit. *Česká rada dětí a mládeže* [on line]. [cit. 2009-5-28]. Dostupný z WWW: <http://www.crdm.cz>

4 CHARAKTERISTIKA OBDOBÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

V tomto životním období se toho sice u dítěte tolik neděje, jako v předešlých a nastávajících obdobích, proto psychoanalýza označila toto období za období „**latence**“. Je ukončena část psychosexuálního vývoje a základní pudová a emoční složka osobnosti se začíná utvářet až na začátku pubescence. Vývojově psychologické studie poukazují na to, že v tomto období nikoliv nejde o latenci vývoje, ale vývoj naopak pokračuje a dítě dělá pokroky ve všech směrech.

Celé období by se dalo charakterizovat jako období **střízlivého realismu**, protože dítě chce v tomto období pochopit okolní svět a věci v něm „**doopravdy**“. Nejdříve je realismus školáka „**naivní**“, teprve později dítě přistupuje ke světu kritičtěji, což naznačuje blížící se dospívání, jde o realismus „**kriticky realistický**“. Toto rozlišení popsal ve dvacátých letech minulého století německý psycholog O. Kroh.

I ve školním věku chce být dítě aktivní ve svém vztahu ke světu, chce věci prozkoumat reálnou činností. V tomto období jsou oblíbené různé pokusy, zkoušení různých možností, zejména v technických oblastech, mít materiál, s nímž mohou aktivně samy experimentovat.

4.1 VÝVOJ ZÁKLADNÍCH SCHOPNOSTÍ A DOVEDNOSTÍ

Vývoj pohybových i jiných schopností je do značné míry závislý na **tělesném růstu**. Ten je většinou rovnoměrně plynulý.

V celém období mladšího školního věku se zdokonaluje **hrubá i jemná motorika**. Dítě se pohybuje rychleji, má větší svalovou sílu a značně je zdokonalena i koordinace pohybů celého těla. Což má vliv na zvýšený zájem o pohybové hry a sportovní výkony. Na začátku období jsou pohyby při praktických výkonech soustředovány do ramenního a loketního kloubu, později se zlepšuje jemnější koordinace pohybů zápěstí a prstů. Zlepšování motoriky ovšem nezáleží jen na věku, ale i na vnějších podmínkách – vhodným podporováním, kde mají nezastupitelnou roli rodiče. Důležitá je tedy vnější, ale také i vnitřní motivace – zájem. Dítě si v tomto období dobře uvědomuje své úspěchy a neúspěchy v této oblasti a začíná své dovednosti srovnávat s dovednostmi vrstevníků či dospělých.

V tomto období dochází i k vývoji **smyslového vnímání**. Ve všech oblastech vnímání, zejména zrakového a sluchového, dochází ve školním věku k výrazným pokrokům. Dítě je bystřejší, vytrvalejší, vše zkoumá, je pečlivé a ve svém vnímání je méně závislé na svých okamžitých přáních a potřebách než tomu bylo v mladším věku. Je proto dobrým, ale i kritickým pozorovatelem. Nevnímá už věci vcelku, ale zkoumá jednotlivé části, až do detailů. Nevnímá jen to, co je vnucované, ale i to, co sleduje záměrně. Vnímání se stává cílevědomým aktem – *pozorováním*. Stále více se odpoutává od vázanosti jen na to, co právě dělá a vnímá. Jeho svět se rozšiřuje v prostoru i v čase.

Výrazně se vyvíjí také **řeč**. Narůstá slovní zásoba, délka a složitost vět a souvětí a celá stavba vět i používání gramatických pravidel dosahují celkově vyšší úrovně. Stoupá počet užívaných slov a dítě poznává nové významy užívaných slov.

Rychlý vývoj řeči napomáhá také k rozvoji **paměti**. Ve školním věku dochází ke stabilizaci jak krátkodobé, tak i dlouhodobé paměti. Dítě dokáže daleko lépe reprodukovat naučenou látku. Na začátku období začíná využívat záměrné paměťové strategie, které se s přibývajícím věkem stále zdokonalují až do dospělosti.

Učení. Ve školním věku dostává učení novou kvalitu, více se opírá o řeč a je častěji plánovité. Dítě se dovede soustředit na více věcí současně, narůstá složitost učení. Osvojuje si i jisté obecnější strategie učení, tj. učí se, jak se učit.

4.2 KOGNITIVNÍ VÝVOJ

Podle Piageta je dítě již na začátku mladšího školního věku schopno skutečných logických operací a úsudků, bez dřívější závislosti na viděné podobě. Ovšem i toto logické usuzování se týká jen konkrétních věcí a jevů, obsahů, které si dítě může názorně představit. Teprve kolem 11 let je dítě schopno vyvozovat soudy i zcela formálně i bez konkrétní představy.

Intelektová výkonnost významně závisí na výkonové motivaci a na dobrém pracovním postoji, což může být ovlivněno jak výchovou v rodině, tak i výchovou ve škole.

Právě pružnost a originalita bývají předpokladem úspěšných výkonů dosahovaných v dospělosti, zatímco v dětství bývají přehlíženy.

4.3 EMOČNÍ VÝVOJ

Začlenění dítěte do lidské společnosti je intenzivnější vstupem dítěte do školy. Dítě modeluje své vlastní chování už ne jen pouze podle rodičů, ale i podle učitelů, spolužáků.

Způsob sociální reaktivity. Skupina dává dítěti příležitost k četnějším a rozlišenějším interakcím. Reakce dítěte na druhé děti je jiná, než reakce na dospělé, jsou mu bližší svými vlastnostmi, zájmy i postavením mezi lidmi. Dítě se ve skupině učí sociální reakce jako například pomoc slabším, spolupráce, ale také soutěživost a soupeřivost.

Už v předškolním věku se některé děti více prosazují jako vedoucí a dominující, jiné jako podřizující nechající se druhými vést. Ve školním věku se tyto rozdíly dále zvýrazňují.

Ve vrstevnické skupině se učí stále lepšímu porozumění různým názorům, přáním a potřebám různých lidí - učí se sociálnímu porozumění. Narůstá i schopnost volního sebeřízení či **seberegulace**.

Také vývoj **emočního porozumění** pokročil. Dítě poznává, že vnitřní pocity, přání či motivy je možné před okolím skrýt. Kolem 10 let si uvědomuje, že může současně prožívat i několik protikladných emocí a že na každou situaci se dá pohlížet současně z více perspektiv.

Vývoj sociálních kontrol a hodnotové orientace. Teprve během školního věku dochází ke stabilizaci sociálních norem morálního jednání.

Vývoj morálního vědomí a jednání. Chápání mravních norem a hodnot a jednání podle nich závisí na vývoji kognitivním. Podle Piageta se morálka u školních dětí mění z *heteronomní* (určována druhými, příkazy a zákazy dospělých aj.) na *autonomní*, kdy dítě uznává určité jednání za správné či nesprávné samo o sobě, bez ohledu na autoritu, názor či příkaz dospělého. Jedná se ale o tzv. rigidní morálku, kdy stanovené zásady platí pro všechny bez přihlížení k okolnostem stejně. Kolem 11-12 let děti hlouběji pochopí podstatu mravního hodnocení. Začínají přihlížet k *motivům jednání* a brát ohled na individualitu situací, tedy neočekávají, že za stejné jednání by měl být vždy stejný trest či stejná odměna. (Langmeier, 2006)

5 JEDNOTLIVÉ SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY

Sociálně patologických jevů je celá řada, proto se zaměřím pouze na pár základních, které si myslím nejvíce ohrožují děti 5. třídy ZŠ.

5.1 UŽÍVÁNÍ ALKOHOLU

Alkohol je nejrozšířenější drogou v České republice. Jde o organickou látku, ethanolu, která vzniká při kvašení cukerných roztoků. Principem jeho účinku je, že se vstřebává přes sliznici zažívacího traktu do krevního oběhu. Hladina alkoholu v krvi se udává v promile. Maximální procento promile v krvi nalezneme 30 - 60 minut po požití. Většina se v těle metabolizuje, zbylých 2 - 10% se postupně vylučuje močí a dechem.

O alkoholu se dítě dovídá už od útlého dětství.

Účinky alkoholu jsou známé svým pocitem euforie, uvolněním zábran. Právě z těchto důvodů si lidé myslí, že povzbuzuje. Ve skutečnosti je však jeho účinek opačný a způsobuje **oslabení nervové soustavy**. Hlavními účinky alkoholu jsou tlumení napětí, zhoršení koordinace pohybů, zpomalení reakcí a ve velkých dávkách dochází až k silnému útlumu. Dále rozšiřuje cévy, což vytváří v kůži teplo, ovšem současně napomáhá k úniku tepla z těla, proto je velmi snadné v opilosti prochladnout, v zimním období i zmrznout. K dalším účinkům alkoholu patří odstranění zábran, což může vést až k trestným činům nebo k odstranění zábran v sexuální oblasti.

V říjnu 2005 byl ve Sbírce zákonů vyhlášen zákon o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami (zákon č. 379/2005 Sb.). Zákon je účinný od 1. ledna 2006, kdy zároveň končí platnost zákona o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi (č. 37/1989 Sb.).

Informační portál o ilegálních a legálních drogách [on line]. [cit. 2009-5-29]. Dostupný z WWW: <http://www.drogy-info.cz>

Konzumace většího množství alkoholu vede k opilosti (ebrietě), dlouhodobé užívání vede k alkoholismu s celou řadou následků.

5.1.1 Následky alkoholismu

- **Poruchy jater** - vlivem alkoholismu dochází k cirhóze jater, častějšímu výskytu žaludečních vředů, krvácení ze zažívacího traktu, karcinomu jícnu a jater.
- **Poruchy nervového systému** - dochází k defektům paměti (Korsakovův syndrom), k poruchám hybnosti a koordinace (úrazy), poruchy vnímání a koncepčního myšlení (delirium tremens), demence. Což vede k poruchám v sociální oblasti - komunikaci.
- **Poruchy imunity** - těžší a komplikovanější průběh infekčních nemocí, pomalejší hojení ran, podvýživa, což bývá způsobeno i tím, že vlivem alkoholu tělo přestane využívat vitamíny, zejména B a C.
- **Poruchy dýchací a oběhové soustavy** - dochází k projevům únavy, dechové nedostatečnosti, nočního kašle, otokům, zvýšení krevního tlaku.

Ženám závislým na alkoholu se rodí děti s **fetálním alkoholovým syndromem (FAS)**, který způsobuje mentální retardaci. Tento název byl oficiálně zaveden v 70. letech 20. století, ale znám byl již dříve. Takový novorozenec má typické projevy, jako je nižší porodní váha, hubenost, menší hlava s rozšířeným a plochým středem obličeje, mongoloidní vzhled očí, nižší uložení odstávajících uší, užší horní ret, svalovou hypotonii, deformity končetin (větší palce u dolních končetin). Tyto ženy svou závislost často tají, ovšem narození dítěte se známkami tohoto syndromu, jejich alkoholismus prozradí.

5.2 NIKOTINISMUS

Nikotin je alkaloid, který se vyskytuje v tabáku. Z plic prostupuje do krve a pak dále do mozku.

Princip účinku je takový, že vyvolává tvorbu látek, které zpomalují průtok krve cévami a také dochází ke zrychlení srdeční činnosti. Zvyšuje se krevní tlak, také snižuje chuť k jídlu. V kožních cévách dochází vlivem nikotinu ke zpomalení průtoku krve, což se projevuje bledostí v obličeji a na končetinách.

Nikotin má své specifické účinky na psychiku člověka, proto se k němu kuřáci stále vracejí. Svým farmakologickým složením je nikotin **stimulans**, zvyšuje pozornost

a psychickou výkonnost. Ve vyšších dávkách dochází k uklidnění, nastává vlastně útlum, avšak na organismus působí toxicky. Jeho účinek také závisí na osobnosti člověka a životním stylu. Je prokázáno, že kuřáci konzumují větší množství kávy a alkoholu než nekuřáci, a také mají horší výživové návyky. Kuřáci mají také vyšší frekvenci promiskuitního sexuálního chování. Kouření má pro kuřáky i smysl sociální, stmelující vliv skupiny.

Je prokázáno, že první zkušenosti s kouřením mají některé děti ve věku 7 let. Většina dětí vyzkouší poprvé kouřit ve věku 11- 13 let. Obecně nejvíce rizikové období pro vznik závislosti na tabáku je období povinné školní docházky, tedy ve věku 11 – 15 let. Důvody jsou zvědavost, vrstevníci, nejrizikovější je kuřáctví v rodině.

Kouření tabáku má negativní vliv na tělesné zdraví. Nejedná se pouze o nikotin, dalších 60 látek obsažených v kouři má **kancerogenní účinky** (látky schopné vyvolat určitý druh rakoviny), cigaretový kouř dále obsahuje **kokancerogeny** (což jsou látky, které samotné nemohou vyvolat nádorové bujení, ale podporují účinky kancerogenů), dále se zde vyskytují látky **toxické** a látky **dráždivé**. Proto je nejdůležitější **nekouřit**.

5.2.1 Následky nadměrného nikotinismu

- **Poruchy dýchací a oběhové soustavy** - kouření cigaret zvyšuje riziko vzniku rakoviny hrtanu a plic, bronchitidu nebo rozedmu plic, urychluje vznik onemocnění srdce a cév.
- **Poruchy výživy** - kuřáci trpí nedostatkem vitamínů a nedostatečnou funkcí s nimi spojených, jedná se hlavně o vitamin A, C, E.
- **Poruchy reprodukčního zdraví** - kouření má vliv jak na muže, tak i ženy. Má negativní vliv na plodnost, je zde riziko poškození pohlavních buněk. Také má souvislost s mimoděložním těhotenstvím, neúspěšností při asistované reprodukci. Při kouření v těhotenství dochází ke zpomalení přívodu krve a tím kyslíku a výživy do plodu, což způsobuje zvýšené nebezpečí vzniku komplikací a narození menšího a hypotrofického novorozence, což se může projevit na zpomalení ve vývoji. Také poporodní adaptace bývá u těchto novorozenců horší (jedná se o potíže s dýcháním, abstinční syndrom..). Nikotin z cigaret se dostává do mateřského mléka. Také pasivní kouření může vývoj plodu narušit.

Existují také určité **dědičně podmíněné mechanismy**, které napomáhají vzniku závislosti na nikotinu. Pomocí studií (Stephenson, 1996) bylo zjištěno, že v mozku kuřáků je méně enzymu monoaminoxidázy (MOA) než u nekuřáků. Tento enzym je důležitý při odbourávání dopaminu, nervového přenašeče, který má svou funkci při přenosu euforických pocitů. Při takovém zpomalení dochází ke zvýšení koncentrace dopaminu v mozku. Což se usuzuje jako příčina vzniku závislosti na nikotinu a vzniku závislosti u kuřáka na dalších drogách. (Sborník autorů, 1998)

5.3 ŠIKANOVÁNÍ

Šikanování je takové chování, při kterém dochází k ublížení, ohrožení, ponižování nebo zastrašování jedince či skupiny lidí. Jde o závažnou agresivní poruchu chování, která se vyskytuje v sociálním prostředí bez ohledu na věk. Šikana se může také objevit například v domovech důchodců, což značí její nezávislost na věku. Je charakteristická například opakovanými posměšky, ponižováním, pomluvami, ošklivými poznámkami o rodině, fyzickým napadením, poškozováním věcí druhé osoby apod. Nejedná se nikdy o záležitost týkající se pouze jednotlivce, nýbrž jde o závažnou poruchu vztahů ve skupině. (Švarcová, 2002)

Hlavní rysy šikany:

- úmysl **ublížit**
- útoky bývají **opakované**
- vyskytuje se **nepoměr sil** mezi útočníkem a obětí

Ke vzniku přispívá:

- **náročná situace ve skupině**, ve které je zvýšené napětí. Například ve škole je zvýšené napětí před písemkou a agresor svůj strach skrývá tak, že vyvolává strach u slabšího jedince.
- **nuda**, kterou agresori zahánějí tak, že vymýšlí program, při kterém dochází k zábavě na úkor slabších, dochází k týrání slabších a ustrašených
- **několik výrazných agresivních asociálů** ve skupině

Hlavní aktéři šikany:

- **Agresor** - jde většinou o fyzicky zdatného jedince, který se rád předvádí, je sebevědomý, neukázněný, bezohledný vůči druhým, bez empatie, závistivý. Za své nevhodné chování se necítí vinen. Velmi často právě agresor trpí sám nějakými potlačovanými komplexy. Chová se nadřazeně, rád vyvolává v druhých strach, stále zdokonaluje a zvyšuje týrání a utrpení šikanovaných obětí. Velmi často jde o psychopatické nebo sociálně slabé jedince, někdy i z vysoce postavených rodin, kdy na dítě nemají moc času a takové dítě citově strádá. Svou agresivitu projevují mezi svými vrstevníky, doma si většinou nemohou nic dovolit, protože mají přísnou výchovu.
- **Oběti** - jde nejčastěji o jednotlivce, kteří se nějakým způsobem odlišují od ostatních. Například se jedná o obézní, příliš hubené, malé, příliš velké, nadprůměrně inteligentní, naopak méně inteligentní, nebo osoby s nějakým postižením, s jinou barvou pleti, jinak oblečení apod. Oběť se jeví jako tichý, plachý, citlivý člověk, často fyzicky slabší, s nižším sebevědomím, samotářský, zvyklý podřídit se, který neumí zakrývat strach.

V dobrém kolektivu, ve kterém je dostatek silných osobností šikana nemá šanci.

Stádia vývoje šikany:

1. **Ostrakizmus** - vyloučení jedince z kolektivu
2. **Fyzická agrese** - vytváří se psychický nátlak a neustále se zvyšující manipulace narůstá ve fyzickou agresi, oběť se stává jakoby ventilem agresora
3. **Vytvoření jádra** – vytváří se skupina agresorů, kteří tyranizují ostatní
4. **Normy agresorů přijímá většina** – násilí se stupňuje, normy, které agresori vytvořili, se stávají nepsaným zákonem, i klidní žáci se chovají krutě
5. **Totalita = dokonalá šikana** – agresori nemají zábrany, normy přijímají všichni členové skupiny, největším hrdinou je ten, který nejvíce ublíží. Vytvoří se dvě skupiny: otrokáři X otroci, králové X poddaní, mazáci X bažanti, vlci X beránci, nadlidi X podlidi,...

Agresori využívají peníze, inteligenci, vše co se dá a fyzická brutalita jim dává pocit potěšení.

1. a 2. stupeň je možné ještě zastavit

3. stupeň je rozhodující - lze ještě vytvořit silnou pozitivní skupinu, která by zamezila vlivu agresorů, ovšem pokud se její vytvoření nepodaří, skupina agresora ještě více posílí

4. stádium - nyní už nelze vytvořit pozitivní skupinu, která by stála v opozici

5. stupeň - se vytváří například ve vězení, na vojně, ve výchovných ústavech, internátech apod. Nevyskytoval se na základních školách, bohužel nyní se vyskytuje i tam.

5.3.1 Příznaky šikanování u dítěte

- dítě se může bát cesty do školy nebo ze školy
- odmítá jít do školy
- prosí rodiče, aby ho zavezli do školy autem
- začne chodit jinou cestou do školy
- zhorší se jeho prospěch ve škole
- mívá často po příchodu ze školy poničené oblečení či knížky
- bývá po příchodu ze školy často hladové (někdo mu odcizil peníze na obědy)
- začne se uzavírat do sebe, může začít koktat
- mívá smutnou náladu, přestává mít chuť k jídlu
- může se pokusit o sebevraždu
- usíná s pláčem
- může mívát nepříjemné sny s výkřiky ze spaní
- může mít často po těle modřiny, škrábance, šrámy
- často postrádá své osobní věci
- neustále „ztrácí“ kapesné
- nechce říci co se mu přihodilo

- používá nepravděpodobné výmluvy

5.3.2 Rady dětem, které mají zkušenosti se šikanou

- Provokujícím poznámkám se zasměj nebo je ignoruj, pamatuj si, že ti, kdo je vytvářejí, jsou omezení, chtějí většinou jen zastrašit oběť a pouze humor nebo ticho je odradí a přestane je obtěžování bavit
- Také jim můžeš zlostně říci, aby tě přestali obtěžovat a pak hned odejít
- Jestli je zdrojem šikanování celá skupina, zaměř se na nejslabšího člena, podívej se mu do očí a řekni: „ To není vůbec k smíchu.“ A poté odejdi.
- Můžeš začít chodit do kurzu sebeobrany. Ten ti dodá sebedůvěru. Ovšem nejde o to, začít „ oplácet“, ale může to posílit tvou sebedůvěru.
- Chod' ve skupině. Útočníci si většinou vyhledávají osamocené jedince.
- Až budeš s některým z útočníků o samotě, zeptej se, proč útočí více jedinců na jednoho.
- Také můžeš zavolat jednomu z útočníků a zeptat se ho, jak by se to líbilo jemu, kdyby někdo obtěžoval jeho. Tato metoda funguje jen tehdy, pokud máte k sobě nějaký vztah.
- Požádej rodiče o radu, a jestli budou mít nějaké nápady či řešení, tak to vyzkoušej.
- Pokud se stane, že tě útočníci obklopí, nezastavuj se před nimi a jdi dál. Pokus se získat nějakého svědka, který by napomohl dosvědčit učíteli, co se stalo a mohl případně zasáhnout.
- Neuvažuj jako oběť. Dávej najevo, že si věříš, chod' vzpřímeně. I když máš z útočníka strach, usmívej se. Nebo je alespoň ignoruj, nezastavuj se a jdi od nich dál. Přestane je to bavit.
- Podívej se v knihovně po knížce, která se touto problematikou zabývá.
- Piš si všechno, co se stalo a rodičům se neboj vše říct. Rodiče by měli informovat školu a ta by měla zabránit tomuto jednání. (Švarcová, 2002)

5.3.3 Rady pro učitele

- Nevyšetřujte agresora a šikanovanou oběť společně
- Neberte vážně falešné svědky
- Berte na vědomí úzkost, nejistotu, strach a stud šikanovaného dítěte
- Nepřekládejte oběť na jinou školu. I tam může být šikanována. V případě přeložení šikanovaného dítěte na jinou školu, klesá autorita učitele. Pokud ale není jiné řešení, je lepší přeložit agresora.
- Nejdůležitější je řešit šikanu už v začátku a ne, až když je pokročilá, tam jsou všechny metody neúčinné.

5.3.4 Prevence šikany

Nejdůležitější je včas odhalit osobnost agresora, což mohou jak rodiče, tak samozřejmě učitelé, kteří mají více zkušeností a mohou srovnávat chování mezi vrstevníky. Pouze včasná diagnostika může napomoci co nejrychlejší terapii, prováděné ve speciálních zařízeních, která vedou ke změně vnímání sama sebe a naučit agresora empatii vůči ostatním. Zejména učitelé kontaktují rodiče o nevhodném chování jejich dítěte, poskytují rady a napomáhají najít řešení situace či nabídnout služby specializovaného pracoviště zabývajícího se terapií, příčinnou diagnostikou, reedukací, individuální terapií nebo skupinovou či rodinnou apod. Důležité je klást důraz na výchovu k hodnotnému a smysluplnému trávení volného času a vytvářet příležitosti k němu. (Švarcová, 2002)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 METODIKA PRÁCE

6.1 Charakteristika zkoumaného vzorku

Ve své bakalářské práci se zabývám výskytem a prevencí sociálně patologických jevů a srovnávám úroveň i možnosti prevence na vesnici, městě a velkoměstě se zaměřením na prevenci v rodině, škole, vliv vrstevníků a mimoškolních aktivit. Objektem výzkumu se staly děti 5. třídy ZŠ, kterým byl poskytnut dotazník.

6.2 Metody práce

Jako metodu zkoumání jsem zvolila formu dotazníku. Dotazník obsahuje 31 otázek, které byly vytvořeny na základě stanovených cílů a hypotéz vztahující se k dané problematice. Dotazník v úvodu oslovuje respondenty, jsou jim vysvětleny důvody pro dotazníkové šetření a jsou seznámeni se zkoumanou problematikou. Je zde vysvětlen způsob vyplnění a je zdůrazněna jeho anonymita a účel.

Formy položek v dotazníku:

- **otázky uzavřené** – úkolem respondentů je označení jedné odpovědi, která je předem formulována, např. otázka č. 1, 3, 5, ...
- **otázky polouzavřené** – úkolem respondentů je, vybrat jednu z nabízených odpovědí, jestliže jim dané odpovědi nevyhovují, mohou zvolit odpověď vlastní, např. otázka č. 4, 8, ...
- **otázky otevřené** – tento typ otázek ponechává respondentovi volnost odpovědi a vyjádření, např. otázka č. 2, 19, ...
- **otázky filtrační** – na tento typ otázek odpovídají jen ti respondenti, kteří odpoví na předcházející otázku kladně, např. otázka č. 13, 16, 21, ...

6.3 Cíle a hypotézy

Cíl 1. Srovnat výskyt sociálně patologických jevů u dětí 5. tříd ZŠ v porovnání vesnice, město, velkoměsto

Hypotéza 1. Domnívám se, že ze sledovaných lokalit budou děti na vesnici navštěvovat nejvíce zájmových kroužků, které nabízí škola, a to ve více jak 60 %

Hypotéza 2. Domnívám se, že děti ve velkoměstě budou mít se šikanou ze sledovaných lokalit nejvíce zkušeností, a to ve více než 20 %

Hypotéza 3. Domnívám se, že ze sledovaných lokalit budou děti na vesnici nejvíce pomáhat s domácími pracemi, a to ve více než 50 %

Hypotéza 4. Domnívám se, že ze sledovaných lokalit budou děti ve velkoměstě trávit nejvíce času u televize, a to ve více než 40 %

Hypotéza 5. Domnívám se, že ze sledovaných lokalit budou děti ve velkoměstě trávit nejvíce času u PC, a to ve více než 30 %

Hypotéza 6. Domnívám se, že ze sledovaných lokalit budou mít děti ve velkoměstě nejvíce zkušeností s užíváním alkoholu, a to ve více než 70 %

Hypotéza 7. Domnívám se, že ze sledovaných lokalit budou mít děti ve velkoměstě nejvíce zkušeností s nikotinismem, a to ve více než 30 %

Hypotéza 8. Domnívám se, že ze sledovaných lokalit budou mít děti ve velkoměstě nejvíce zkušeností s dalšími návykovými látkami, a to ve více než 5 %

Hypotéza 9. Domnívám se, že ze sledovaných lokalit budou děti ve velkoměstě trávit nejčastěji víkendy s rodiči na výletech, a to ve více než 40 %

Hypotéza 10. Domnívám se, že správná informovanost dětí o pojmech šikana, droga bude ve všech sledovaných lokalitách na stejné úrovni, a to ve více než 80 %

Hypotéza 11. Domnívám se, že správná informovanost dětí o nepříznivém působení alkoholu, nikotinismu bude ve všech sledovaných lokalitách na stejné úrovni, a to ve více než 80 %

Cíl 2. Zjistit, jaký vliv má rodinné zázemí, škola a mimoškolní aktivity na prevenci sociálně patologických jevů

Hypotéza 12. Domnívám se, že ze sledovaných lokalit budou děti na vesnici bydlet nejčastěji s oběma rodiči, a to ve více než 90 %

Hypotéza 13. Domnívám se, že nejčastější reakcí rodičů na provinění dětí bude ve všech srovnávaných lokalitách zákaz televize/PC, a to ve více než 50 %

Cíl 3. Výstup do praxe - nabídnout metodikům prevence sociálně patologických jevů na ZŠ, kde probíhalo dotazníkové šetření, svou bakalářskou práci s výsledky výzkumu

6.4 Charakteristika položek

Skupiny dotazníkových otázek a jejich zaměření:

- otázky č. 1, 2, 3 – jsou zaměřeny na identifikaci respondenta
- otázka č. 4 – je zaměřena na sociální situaci rodiny
- otázky č. 5, 6, 7, 9 – jsou zaměřeny na starostlivost a péči rodičů o dítě
- otázky č. 8, 14 – jsou zaměřeny na volnočasové aktivity
- otázky č. 10, 11 – jsou zaměřeny na trávení času u televize/PC
- otázky č. 12, 13 – jsou zaměřeny na trestání dětí rodiči
- otázky č. 15, 16 – jsou zaměřeny na pomáhání dětí v domácnosti
- otázky č. 17, 18, 19, 20, 21 – jsou zaměřeny na zájmové kroužky
- otázky č. 22, 23 – jsou zaměřeny na šikanu
- otázky č. 24, 25 – jsou zaměřeny na užívání alkoholu
- otázky č. 26, 27 – jsou zaměřeny na kouření
- otázky č. 28, 29, 30 – jsou zaměřeny na drogy
- otázka č. 31 – zjišťuje od respondentů obtížnost dotazníku

6.5 Organizace šetření

Výzkumnému šetření předcházelo sestavení dotazníku, který byl schválen vedoucí práce. Nejdříve byla provedena tzv. pilotní studie, bylo rozdáno 5 dotazníků dětem vybrané věkové kategorie a byla ověřena jeho srozumitelnost. Po konzultaci s vedoucí práce bylo vyhotoveno 150 dotazníků, které byly ve stejném počtu, po 50 dotaznicích rozdány dětem navštěvujících ZŠ na vesnici, městě a velkoměstě. Návratnost byla 100 %.

6.6 Zpracování získaných dat

Data získaná dotazníkovou metodou jsem zpracovala pomocí tabulek a grafů. Do tabulek byly zaznamenávány hodnoty absolutní četnosti, která udává počet respondentů, kteří volili v otázce vybranou odpověď. Dále zde byla zaznamenávána relativní četnost, která udává v procentech, kolik respondentů zvolilo vybranou odpověď. Na základě hodnot relativní četnosti udávané v %, byly vyhotoveny grafy, ve kterých jsou výsledky dotazníkového šetření znázorněny. Pro sestavení tabulek a grafů byl použit Microsoft Excel.

7 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

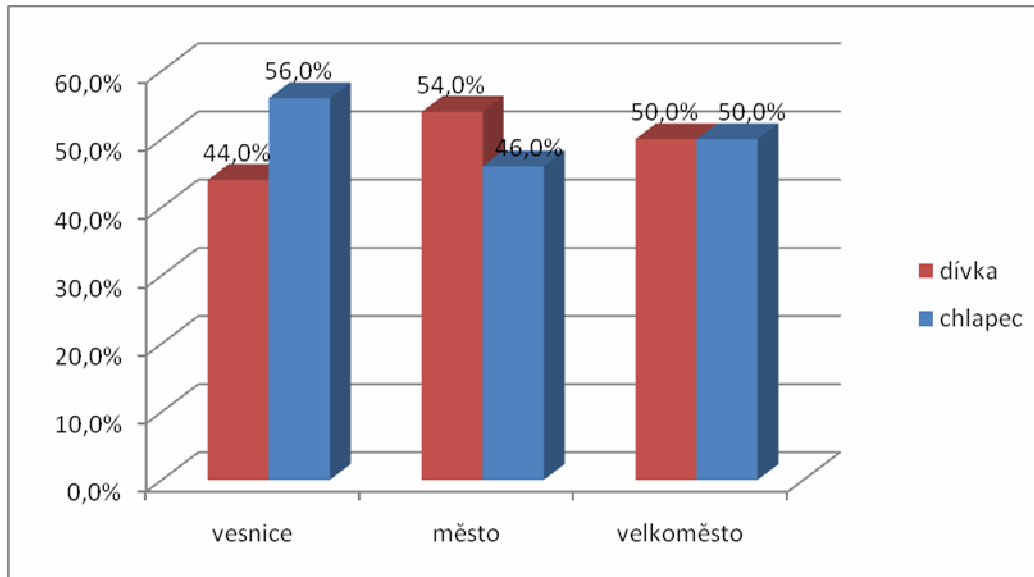
7.1 Výsledky dotazníkového šetření

Otázka č. 1: Jakého jsi pohlaví?

Tabulka č. 1: Pohlaví respondentů v procentech (%)

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
dívka	22,0	27,0	25,0	44,0%	54,0%	50,0%
chlapec	28,0	23,0	25,0	56,0%	46,0%	50,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 1: Pohlaví respondentů v procentech (%)

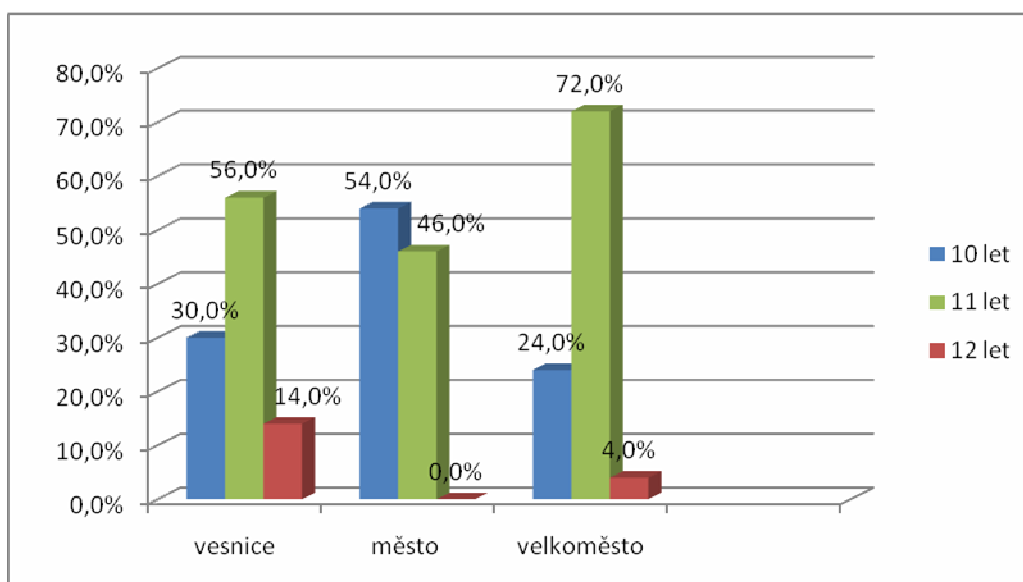
Z celkového počtu 150 respondentů se zúčastnilo dívek 44 % na vesnici, 54 % ve městě a 50 % dívek ve velkoměstě. Chlapců se zúčastnilo 56 % na vesnici, 46 % ve městě a 50 % chlapců ve velkoměstě.

Otázka č. 2: Kolik ti je let?

Tabulka č. 2: Věk respondentů

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
10 let	15,0	27,0	12,0	30,0%	54,0%	24,0%
11 let	28,0	23,0	36,0	56,0%	46,0%	72,0%
12 let	7,0	0,0	2,0	14,0%	0,0%	4,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 2: Věk respondentů

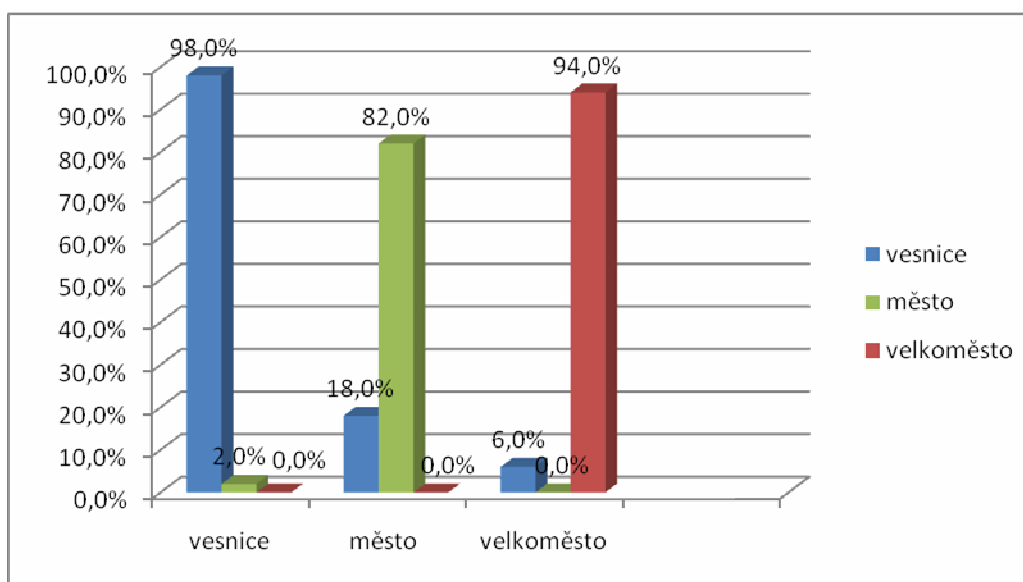
Z celkového počtu 150 respondentů se zúčastnilo dotazníkového šetření dětí ve věku 10 let 30 % na vesnici, 54 % ve městě a 24 % ve velkoměstě. Děti ve věku 11 let se zúčastnilo 56 % na vesnici, 46 % ve městě a 72 % ve velkoměstě. Děti ve věku 12 let se zúčastnilo 14 % na vesnici a 4 % ve velkoměstě.

Otázka č. 3: Kde bydlíš?

Tabulka č. 3: Lokalita bydliště

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
vesnice	49,0	9,0	3,0	98,0%	18,0%	6,0%
město	1,0	41,0	0,0	2,0%	82,0%	0,0%
velkoměsto	0,0	0,0	47,0	0,0%	0,0%	94,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 3: Lokalita bydliště

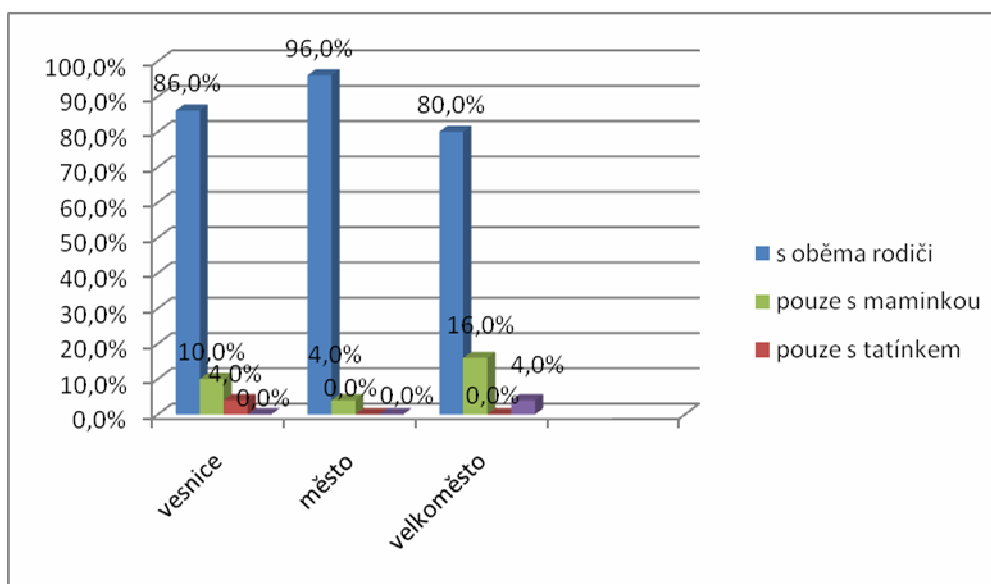
Z celkového počtu 150 dotazovaných, udává bydliště na vesnici 98 % dětí chodících do školy na vesnici, 18 % dětí chodících do školy ve městě a 6 % dětí chodících do školy ve velkoměstě. Bydliště ve městě udávají 2 % dětí chodících do školy na vesnici a 82 % dětí chodících do školy ve městě. Bydliště ve velkoměstě udává 94 % dotazovaných chodících i do školy ve velkoměstě.

Otázka č. 4: S kým bydlíš?

Tabulka č. 4: Sociální situace rodiny

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
s oběma rodiči	43,0	48,0	40,0	86,0%	96,0%	80,0%
pouze s maminkou	5,0	2,0	8,0	10,0%	4,0%	16,0%
pouze s tatínkem	2,0	0,0	0,0	4,0%	0,0%	0,0%
jiné	0,0	0,0	2,0	0,0%	0,0%	4,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 4: Sociální situace rodiny

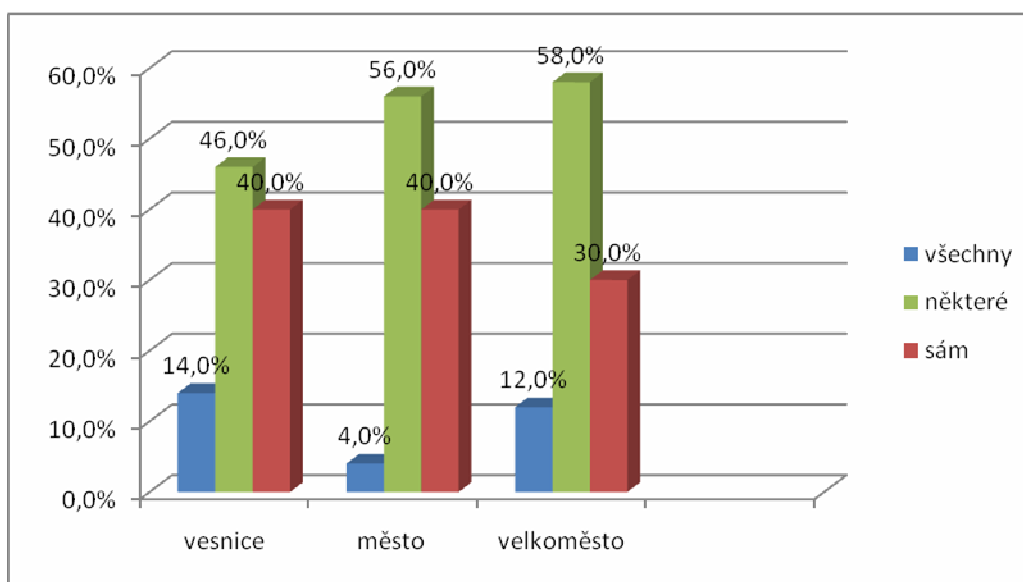
Z celkového počtu 150 dotazovaných, žije s oběma rodiči 86 % dětí na vesnici, 96 % dětí ve městě a 80 % dětí ve velkoměstě. Pouze s maminkou žije 10 % dětí na vesnici, 4 % dětí ve městě a 16 % dětí ve velkoměstě. Pouze s tatínkem, bydlí 4 % dětí na vesnici. Jinou variantu udávají 4 % dětí ve velkoměstě, odpovědí byla střídavá péče.

Otázka č. 5: Jak se připravuješ do školy?

Tabulka č. 5: Míra samostatnosti při plnění domácích úkolů

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
všechny	7,0	2,0	6,0	14,0%	4,0%	12,0%
některé	23,0	28,0	29,0	46,0%	56,0%	58,0%
sám	20,0	20,0	15,0	40,0%	40,0%	30,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 5: Míra samostatnosti při plnění domácích úkolů

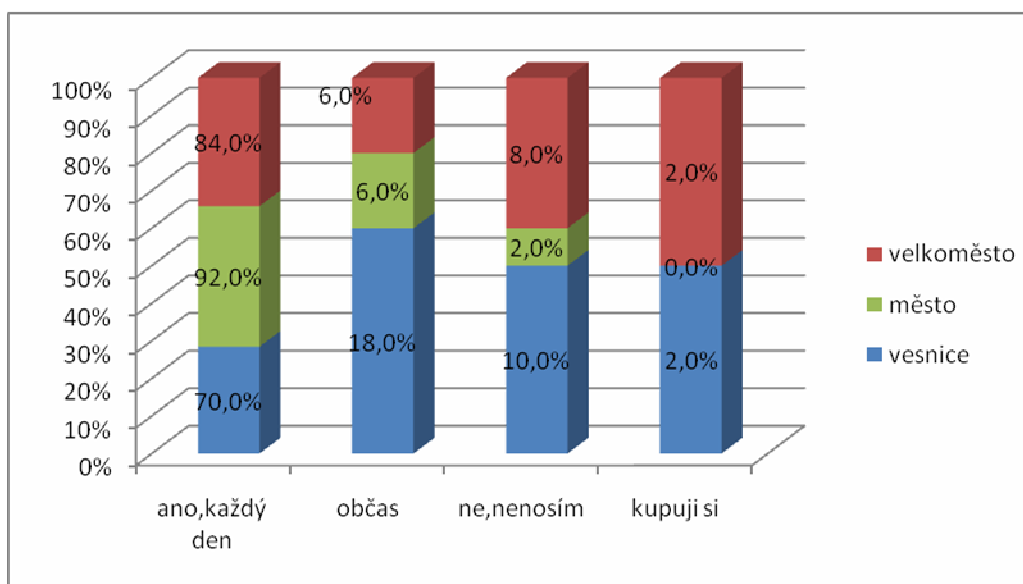
Z celkového počtu 150 respondentů uvádí pomoc od rodičů při plnění domácích úkolů 14 % dětí na vesnici, 4 % dětí ve městě a 12 % dětí ve velkoměstě. Pomoc od rodičů jen s některými úkoly udává 46 % dětí na vesnici, 56 % dětí ve městě a 58 % dětí ve velkoměstě. Úplnou samostatnost při plnění úkolů udává 40 % dětí na vesnici, 40 % dětí ve městě a 30 % dětí ve velkoměstě.

Otázka č. 6: Nosíš si do školy z domu svačinu?

Tabulka č. 6: Svačina připravená z domova

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
ano, každý den	35,0	46,0	42,0	70,0%	92,0%	84,0%
občas	9,0	3,0	3,0	18,0%	6,0%	6,0%
ne, nenesím	5,0	1,0	4,0	10,0%	2,0%	8,0%
kupuji si	1,0	0,0	1,0	2,0%	0,0%	2,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 6: Svačina připravená z domova

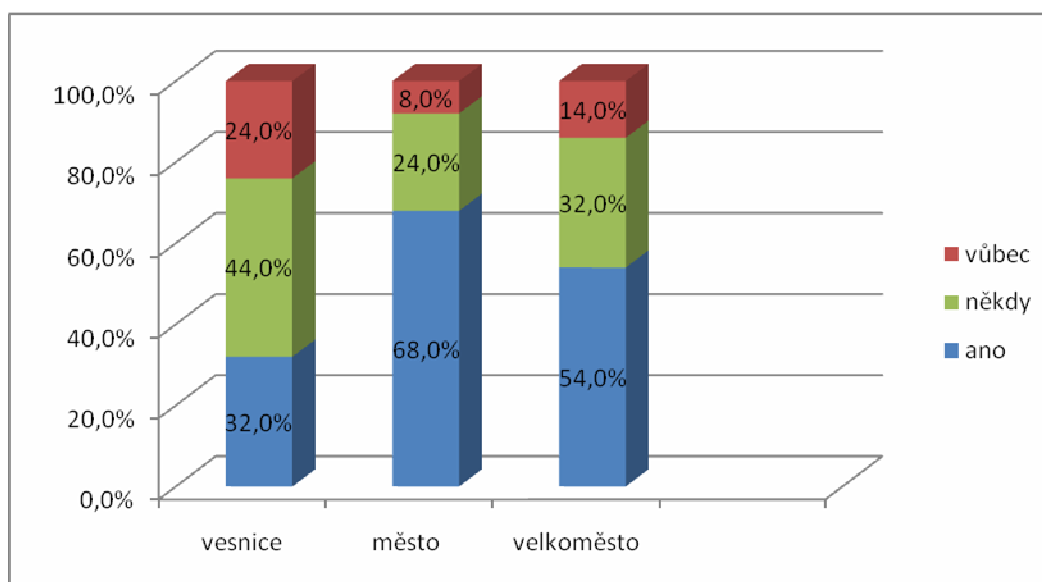
Svačinu si do školy každý den nosí 70 % dětí na vesnici, 92 % dětí ve městě a 84 % dětí ve velkoměstě. Jen občas si svačinu nosí 18 % dětí na vesnici, 6 % dětí ve městě a 6 % dětí ve velkoměstě. Vůbec si svačinu nenesí 10 % dětí na vesnici, 2 % dětí ve městě a 8 % dětí ve velkoměstě. Svačinu si kupuje 2 % dětí na vesnici a 2 % dětí ve velkoměstě.

Otázka č. 7: Dostáváš kapesné?

Tabulka č. 7: Kapesné

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
ano	16,0	34,0	27,0	32,0%	68,0%	54,0%
někdy	22,0	12,0	16,0	44,0%	24,0%	32,0%
vůbec	12,0	4,0	7,0	24,0%	8,0%	14,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 7: Kapesné

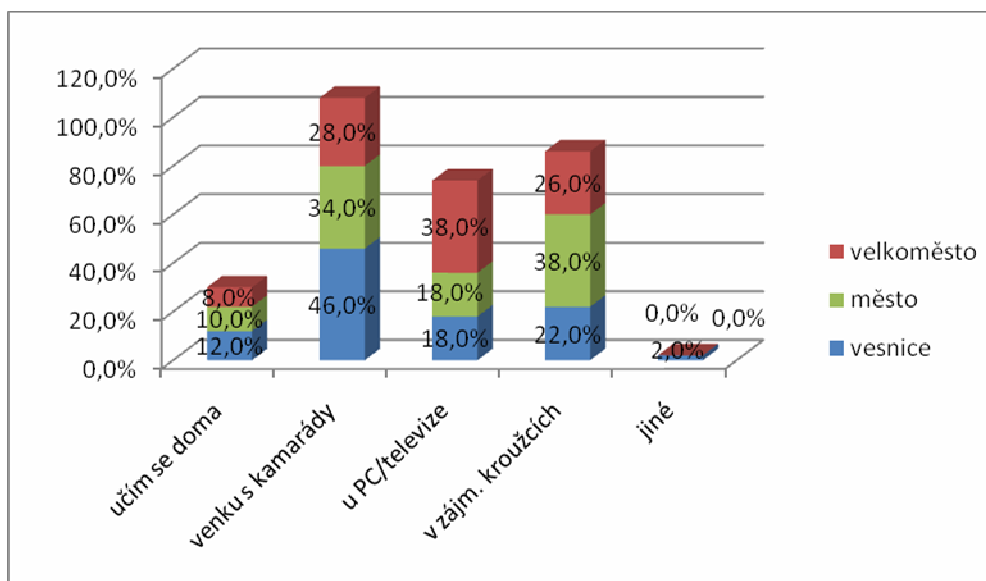
Kapesné pravidelně dostává 32 % dětí na vesnici, 68 % dětí ve městě a 54 % dětí ve velkoměstě. Kapesné jen někdy dostává 44 % dětí na vesnici, 24 % dětí ve městě a 32 % dětí ve velkoměstě. Kapesné vůbec nedostává 24 % dětí na vesnici, 8 % dětí ve městě a 14 % dětí ve velkoměstě.

Otázka č. 8: Kde nejčastěji trávíš odpoledne?

Tabulka č. 8: Nejčastější způsob trávení volného času

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
učím se doma	6,0	5,0	4,0	12,0%	10,0%	8,0%
venku s kamarády	23,0	17,0	14,0	46,0%	34,0%	28,0%
u PC/televize	9,0	9,0	19,0	18,0%	18,0%	38,0%
v zájm. kroužcích	11,0	19,0	13,0	22,0%	38,0%	26,0%
jiné	1,0	0,0	0,0	2,0%	0,0%	0,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 8: Nejčastější způsob trávení volného času

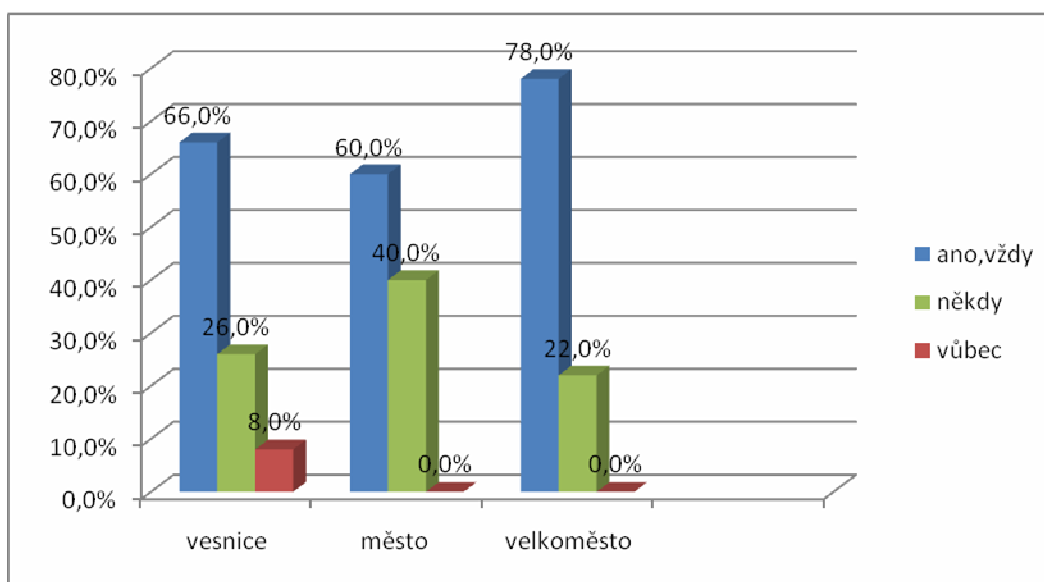
Z celkového počtu 150 respondentů udává za nejčastější způsob trávení volného času učením doma 12 % dětí na vesnici, 10 % dětí ve městě a 8 % dětí ve velkoměstě. Nejčastěji tráví volný čas venku s kamarády 46 % dětí na vesnici, 34 % dětí ve městě a 28 % dětí ve velkoměstě. U televize/PC tráví volný čas 18 % dětí na vesnici, 18 % dětí ve městě a 38 % dětí ve velkoměstě. V zájmových kroužcích tráví volný čas 22 % dětí na vesnici, 38 % dětí ve městě a 26 % dětí ve velkoměstě. Jiný způsob trávení volného času udává 2 % dětí na vesnici - u prarodičů.

Otázka č. 9: Ví rodiče, kde trávíš odpoledne?

Tabulka č. 9: Informovanost rodičů o způsobu trávení volného času dítěte

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
ano, vždy	33,0	30,0	39,0	66,0%	60,0%	78,0%
někdy	13,0	20,0	11,0	26,0%	40,0%	22,0%
vůbec	4,0	0,0	0,0	8,0%	0,0%	0,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 9: Informovanost rodičů o způsobu trávení volného času dítěte

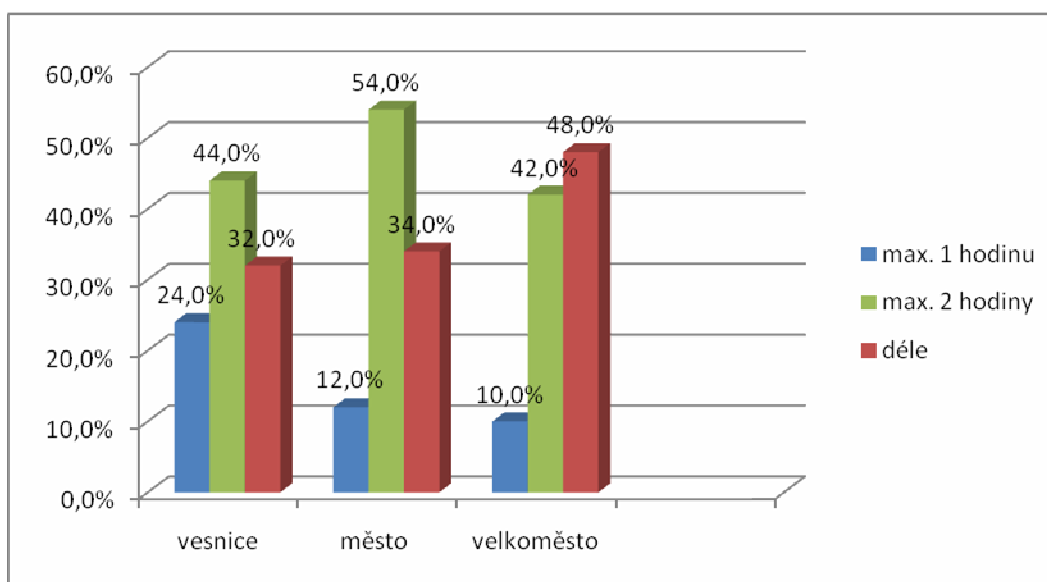
Kde dítě tráví volný čas vždy sděluje rodičům 66 % dětí na vesnici , 60 % dětí ve městě a 78 % dětí ve velkoměstě. Kde dítě tráví volný čas jen někdy sděluje rodičům 26 % dětí na vesnici, 40 % dětí ve městě a 22 % dětí ve velkoměstě. Vůbec rodiče neinformuje o způsobu trávení volného času 8 % dětí na vesnici.

Otázka č. 10: Jak dlouho se denně díváš na televizi?

Tabulka č. 10: Čas denně strávený u TV

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
max. 1 hodinu	12,0	6,0	5,0	24,0%	12,0%	10,0%
max. 2 hodiny	22,0	27,0	21,0	44,0%	54,0%	42,0%
déle	16,0	17,0	24,0	32,0%	34,0%	48,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

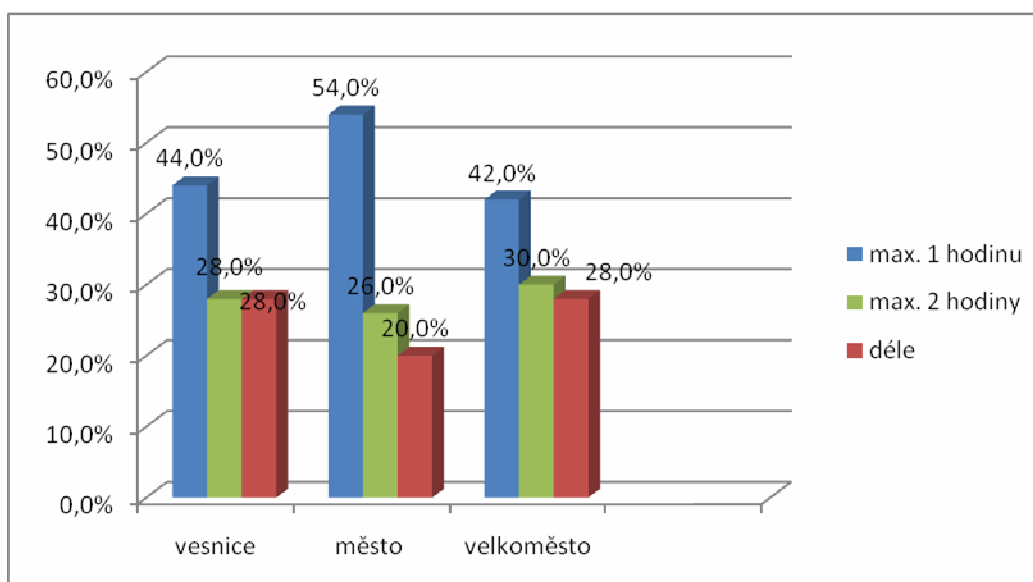
Graf č. 10: Čas denně strávený u TV

Z celkového počtu 150 respondentů tráví u televize maximálně 1 hodinu denně 24 % dětí na vesnici, 12 % dětí ve městě a 10 % dětí ve velkoměstě. Maximálně 2 hodiny denně tráví u televize 44 % dětí na vesnici, 54 % dětí ve městě a 42 % dětí ve velkoměstě. Delší dobu než 2 hodiny denně tráví u televize 32 % dětí na vesnici, 34 % dětí ve městě a 48 % dětí ve velkoměstě.

Otázka č. 11: Jak dlouhou dobu strávíš denně u počítače?*Tabulka č. 11: Čas denně strávený u PC*

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
max. 1 hodinu	22,0	27,0	21,0	44,0%	54,0%	42,0%
max. 2 hodiny	14,0	13,0	15,0	28,0%	26,0%	30,0%
déle	14,0	10,0	14,0	28,0%	20,0%	28,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 11: Čas denně strávený u PC

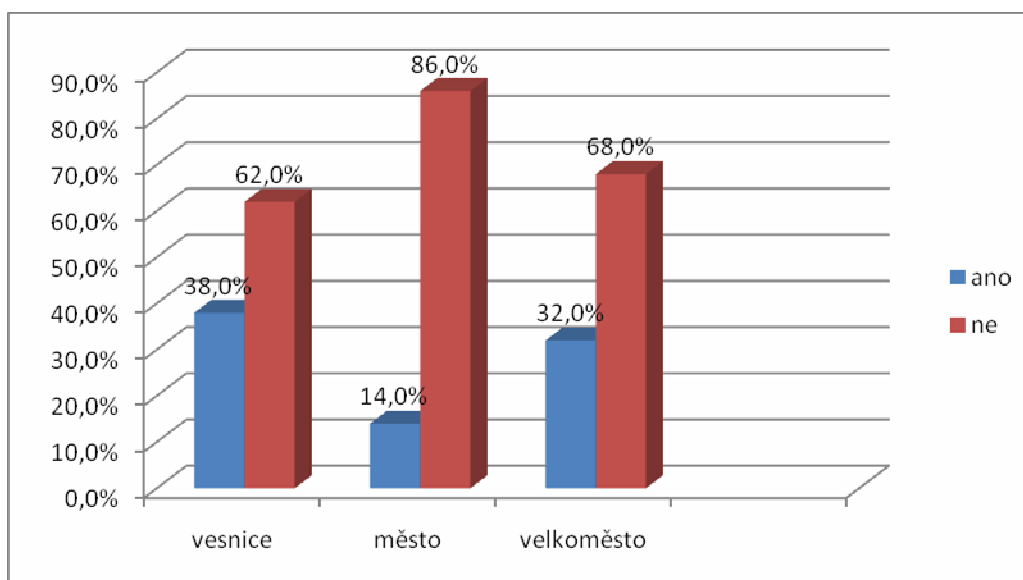
Z celkového počtu 150 respondentů, tráví u počítače maximálně 1 hodinu denně 44 % dětí na vesnici, 54 % dětí ve městě a 42 % dětí ve velkoměstě. Maximálně 2 hodiny denně tráví u počítače 28 % dětí na vesnici, 26 % dětí ve městě a 30 % dětí ve velkoměstě. Déle než 2 hodiny denně tráví u počítače 28 % dětí na vesnici, 20 % dětí ve městě a 28 % dětí ve velkoměstě.

Otázka č. 12: Když se ti něco nepodaří, například dostaneš špatnou známku ve škole, potrestají tě tvoji rodiče?

Tabulka č. 12: Trestání dítěte rodiči

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
ano	19,0	7,0	16,0	38,0%	14,0%	32,0%
ne	31,0	43,0	34,0	62,0%	86,0%	68,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 12: Trestání dítěte rodiči

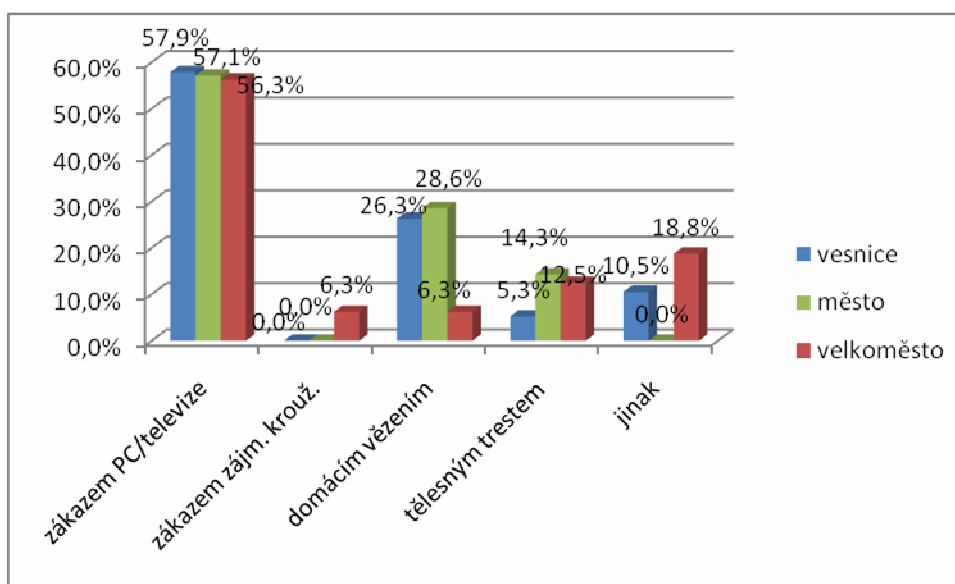
Z celkového počtu 150 respondentů na otázku, zda jsou rodiči potrestáni při nějakém provinění, odpovědělo ano 38 % dětí na vesnice, 14 % dětí ve městě a 32 % dětí ve velkoměstě. Odpověď ne uvedlo 62 % dětí na vesnici, 86 % dětí ve městě a 68 % dětí ve velkoměstě.

Otázka č. 13: Pokud jsi na předcházející otázku odpověděl/a ano, jakým způsobem nejčastěji reagují?

Tabulka č. 13: Způsob trestu

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
zákazem PC/televize	11,0	4,0	9,0	57,9%	57,1%	56,3%
zákazem zájm. krouž.	0,0	0,0	1,0	0,0%	0,0%	6,3%
domácím vězením	5,0	2,0	1,0	26,3%	28,6%	6,3%
tělesným trestem	1,0	1,0	2,0	5,3%	14,3%	12,5%
jinak	2,0	0,0	3,0	10,5%	0,0%	18,8%
celkem	19,0	7,0	16,0	100,0%	100,0%	100,2%

Graf č. 13: Způsob trestu

Z počtu respondentů, kteří odpověděli na předcházející otázku ano, udává jako nejčastější formu trestu zákaz televize/PC 57,9 % dětí na vesnici, 57,1 % dětí ve městě a 56,3 % dětí ve velkoměstě. Zákaz zájmových kroužků udává 6,3 % dětí ve velkoměstě. Domácí vězení udává 26,3 % dětí na vesnici, 28,6 % dětí ve městě a 6,3 % dětí ve velkoměstě. Tělesný trest udává 5,3 % dětí na vesnici, 14,3 % dětí ve městě

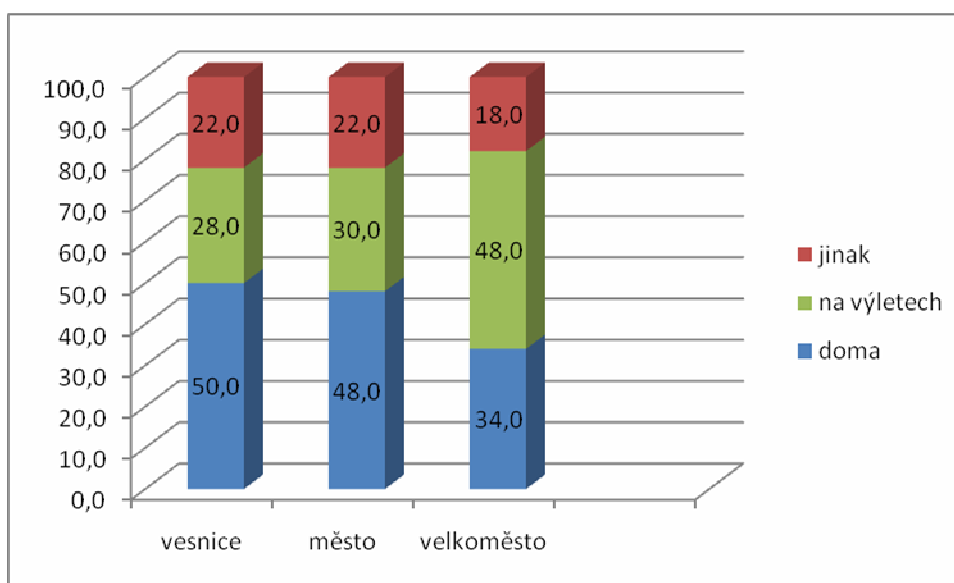
a 12,5 % dětí ve velkoměstě. Jinou formu trávění udává 10,5 % dětí na vesnici a 18,8 % dětí ve velkoměstě – nejčastěji ústní domluva.

Otázka č. 14: Jak nejčastěji trávíš s rodiči víkend?

Tabulka č. 14: Forma trávení víkendů

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
doma	25,0	24,0	17,0	50,0%	48,0%	34,0%
na výletech	14,0	15,0	24,0	28,0%	30,0%	48,0%
jinak	11,0	11,0	9,0	22,0%	22,0%	18,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 14: Forma trávení víkendů

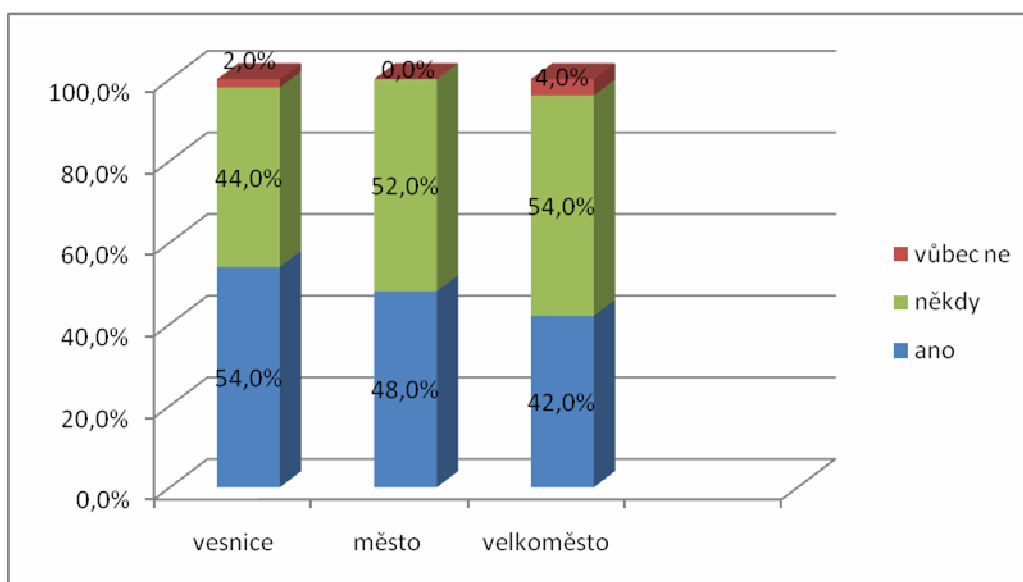
Z celkového počtu 150 respondentů udává za nejčastější formu trávení víkendů vlastní domov 50 % dětí na vesnici, 48 % dětí ve městě a 34 % dětí ve velkoměstě. Na výletech tráví víkendy 28 % dětí na vesnici, 30 % dětí ve městě a 48 % dětí ve velkoměstě. Jinou formu trávení víkendů udává 22 % dětí na vesnici, 22 % dětí ve městě a 18 % dětí ve velkoměstě – nejčastěji u prarodičů a v zájmových kroužcích.

Otázka č. 15: Pomáháš doma rodičům s domácími pracemi?

Tabulka č. 15: Pomoc dětí v domácnosti

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
ano	27,0	24,0	21,0	54,0%	48,0%	42,0%
někdy	22,0	26,0	27,0	44,0%	52,0%	54,0%
vůbec ne	1,0	0,0	2,0	2,0%	0,0%	4,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 15: Pomoc dětí v domácnosti

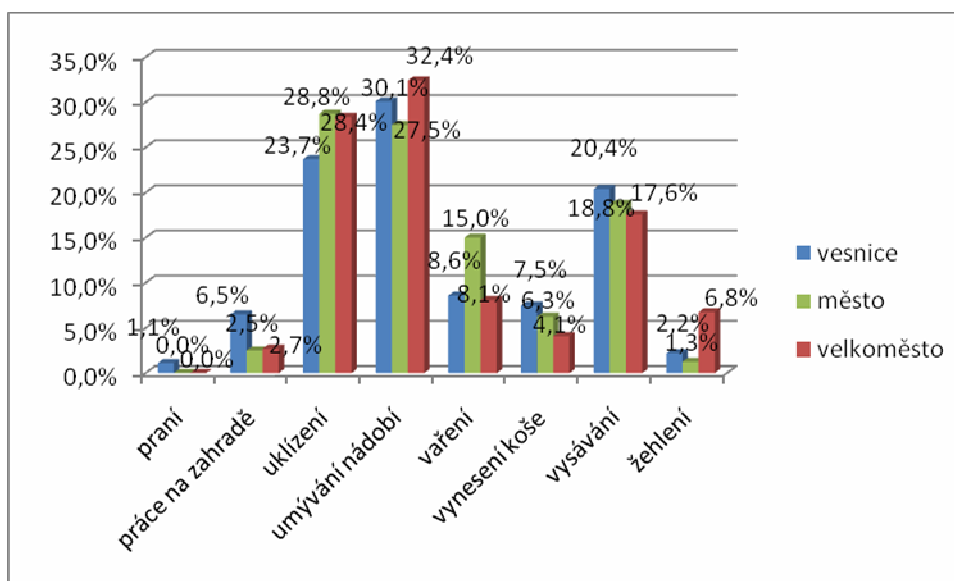
S domácími pracemi doma rodičům pravidelně pomáhá 54 % dětí na vesnici, 48 % dětí ve městě a 42 % dětí ve velkoměstě. Jen občasnou pomoc rodičům udává 44 % dětí na vesnici, 52 % dětí ve městě a 54 % dětí ve velkoměstě. Vůbec doma nepomáhají 2 % dětí na vesnici a 4 % dětí ve velkoměstě.

Otázka č. 16: Pokud jsi na předcházející otázku odpověděl/a ano, s jakými?

Tabulka č. 16: Forma domácích prací

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
praní	1,0	0,0	0,0	1,1%	0,0%	0,0%
práce na zahradě	6,0	2,0	2,0	6,5%	2,5%	2,7%
uklizení	22,0	23,0	21,0	23,7%	28,8%	28,4%
umývání nádobí	28,0	22,0	24,0	30,1%	27,5%	32,4%
vaření	8,0	12,0	6,0	8,6%	15,0%	8,1%
vynesení koše	7,0	5,0	3,0	7,5%	6,3%	4,1%
vysávání	19,0	15,0	13,0	20,4%	18,8%	17,6%
žehlení	2,0	1,0	5,0	2,2%	1,3%	6,8%
celkem	93,0	80,0	74,0	100,1%	100,2%	100,1%

Graf č. 16: Forma domácích prací

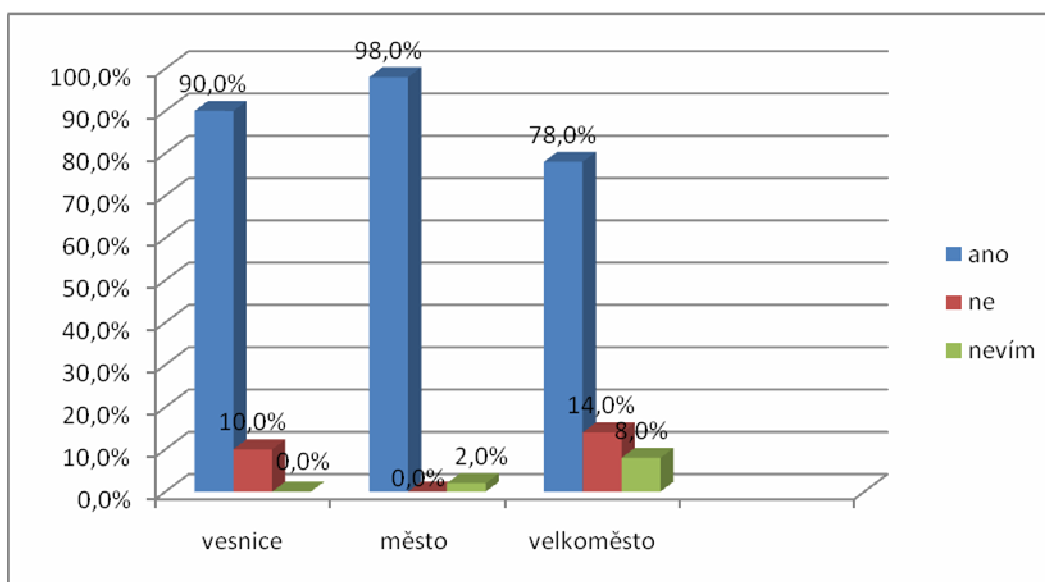

Z počtu respondentů, kteří odpověděli na předcházející otázku ano nebo někdy, za nejčastější formu pomoci udává praní 1,1 % dětí na vesnici. Práci na zahradě udává 6,5 % dětí na vesnici, 2,5 % dětí ve městě a 2,7 % dětí ve velkoměstě. Uklízení udává 23,7 % dětí na vesnici, 28,8 % dětí ve městě a 28,4 % dětí ve velkoměstě. Umývání nádobí udává 30,1 % dětí na vesnici, 27,5 % dětí ve městě a 32,4 % dětí ve velkoměstě.

Vaření udává 8,6 % dětí na vesnici, 15 % dětí ve městě a 8,1 % dětí ve velkoměstě. Vynesení koše udává 7,5 % dětí na vesnici, 6,3 % dětí ve městě a 4,1 % dětí ve velkoměstě. Vysávání udává 20,4 % dětí na vesnici, 18,8 % dětí ve městě a 17,6 % dětí ve velkoměstě. Žehlení udává 2,2% dětí na vesnici, 1,3 % dětí ve městě a 6,8 % dětí ve velkoměstě.

Otázka č. 17: Nabízí tvá škola nějaké zájmové kroužky?*Tabulka č. 17: Informovanost respondentů o zájmových kroužcích ve škole*

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
ano	45,0	49,0	39,0	90,0%	98,0%	78,0%
ne	5,0	0,0	7,0	10,0%	0,0%	14,0%
nevím	0,0	1,0	4,0	0,0%	2,0%	8,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 17: Informovanost respondentů o zájmových kroužcích ve škole

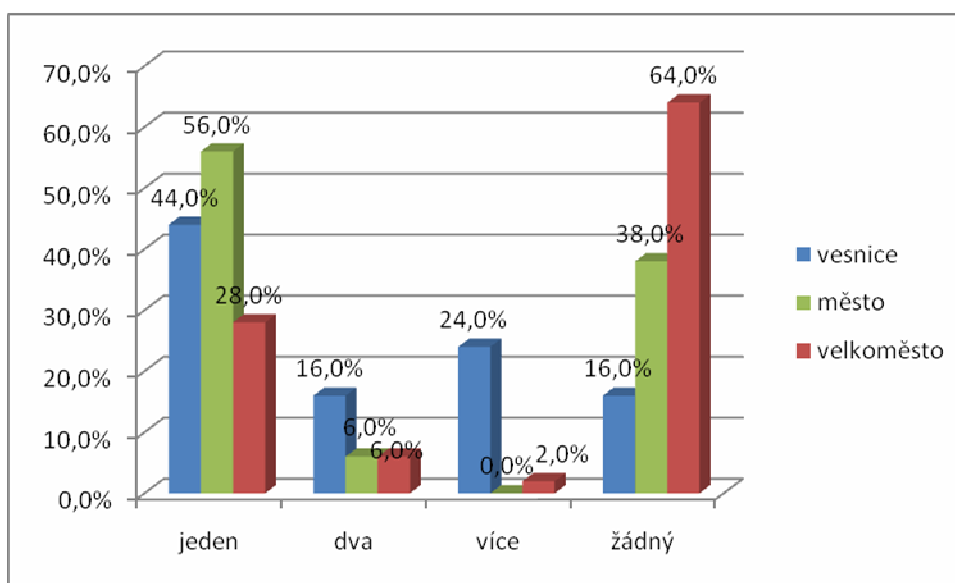
Z celkového počtu 150 respondentů na otázku, zda jejich škola nabízí zájmové kroužky, odpovědělo ano 90 % dětí na vesnici, 98 % dětí ve městě a 78 % dětí ve velkoměstě. Odpověď ne udává 10 % dětí na vesnici a 14 % dětí ve velkoměstě. Odpověď nevím udává 2 % dětí ve městě a 8 % dětí ve velkoměstě.

Otázka č. 18: Pokud jsi na předcházející otázku odpověděl/a ano, napiš, kolik jich navštěvuješ?

Tabulka č. 18: Počet navštěvovaných zájmových kroužků ve škole

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
jeden	22,0	28,0	14,0	44,0%	56,0%	28,0%
dva	8,0	3,0	3,0	16,0%	6,0%	6,0%
více	12,0	0,0	1,0	24,0%	0,0%	2,0%
žádný	8,0	19,0	32,0	16,0%	38,0%	64,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 18: Počet navštěvovaných zájmových kroužků ve škole

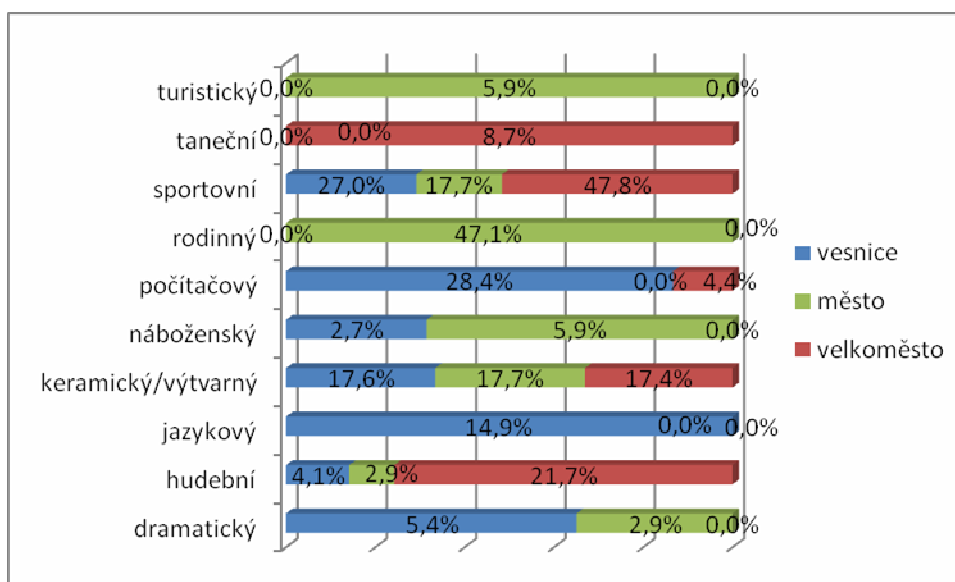
Z celkového počtu 150 respondentů navštěvuje ve škole jeden zájmový kroužek 44 % dětí na vesnici, 56 % dětí ve městě a 28 % dětí ve velkoměstě. Dva zájmové kroužky ve škole navštěvuje 16 % dětí na vesnici, 6 % dětí ve městě a 6 % dětí ve velkoměstě. Více zájmových kroužků ve škole navštěvuje 24 % dětí na vesnici a 2 % dětí ve velkoměstě. Žádný zájmový kroužek ve škole nenavštěvuje 16 % dětí na vesnici, 38 % dětí ve městě a 64 % dětí ve velkoměstě.

Otázka č. 19: Které?

Tabulka č. 19: Navštěvované zájmové kroužky ve škole

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
dramatický	4,0	1,0	0,0	5,4%	2,9%	0,0%
hudební	3,0	1,0	5,0	4,1%	2,9%	21,7%
jazykový	11,0	0,0	0,0	14,9%	0,0%	0,0%
keramický/výtvarný	13,0	6,0	4,0	17,6%	17,7%	17,4%
náboženský	2,0	2,0	0,0	2,7%	5,9%	0,0%
počítačový	21,0	0,0	1,0	28,4%	0,0%	4,4%
rodinný	0,0	16,0	0,0	0,0%	47,1%	0,0%
sportovní	20,0	6,0	11,0	27,0%	17,7%	47,8%
taneční	0,0	0,0	2,0	0,0%	0,0%	8,7%
turistický	0,0	2,0	0,0	0,0%	5,9%	0,0%
celkem	74,0	34,0	23,0	100,1%	100,1%	100,0%

Graf č. 19: Navštěvované zájmové kroužky ve škole

Z respondentů navštěvujících zájmové kroužky ve škole udává kroužek dramatický 5,4 % dětí na vesnici a 2,9 % dětí ve městě. Hudební kroužek udává 4,1 % dětí na vesnici, 2,9 % dětí ve městě a 21,7 % dětí ve velkoměstě. Jazykový kroužek udává 14,9 % dětí na vesnici. Keramický/výtvarný kroužek udává 17,6 % dětí na vesnici, 17,7 % ve městě

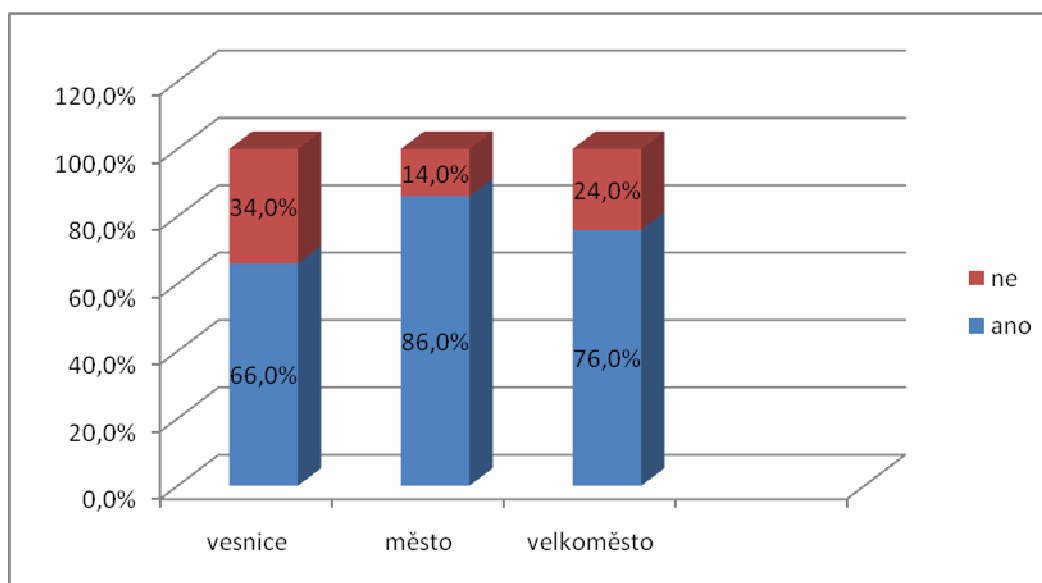
a 17,4 % ve velkoměstě. Náboženský kroužek udává 2,7 % dětí na vesnici a 5,9 % dětí ve městě. Počítačový kroužek udává 28,4 % dětí na vesnici a 4,4 % dětí ve velkoměstě. Rodinný kroužek udává 47,1 % dětí ve městě. Sportovní kroužek udává 27 % dětí na vesnici, 17,7 % dětí ve městě a 47,8 % dětí ve velkoměstě. Taneční kroužek udává 8,7 % dětí ve velkoměstě. Turistický kroužek udává 5,9 % dětí ve městě.

Otázka č. 20: Navštěvuješ i další zájmové kroužky mimo ty, které nabízí tvá škola?

Tabulka č. 20: Mimoškolní zájmové kroužky

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
ano	33,0	43,0	38,0	66,0%	86,0%	76,0%
ne	17,0	7,0	12,0	34,0%	14,0%	24,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 20: Mimoškolní zájmové kroužky

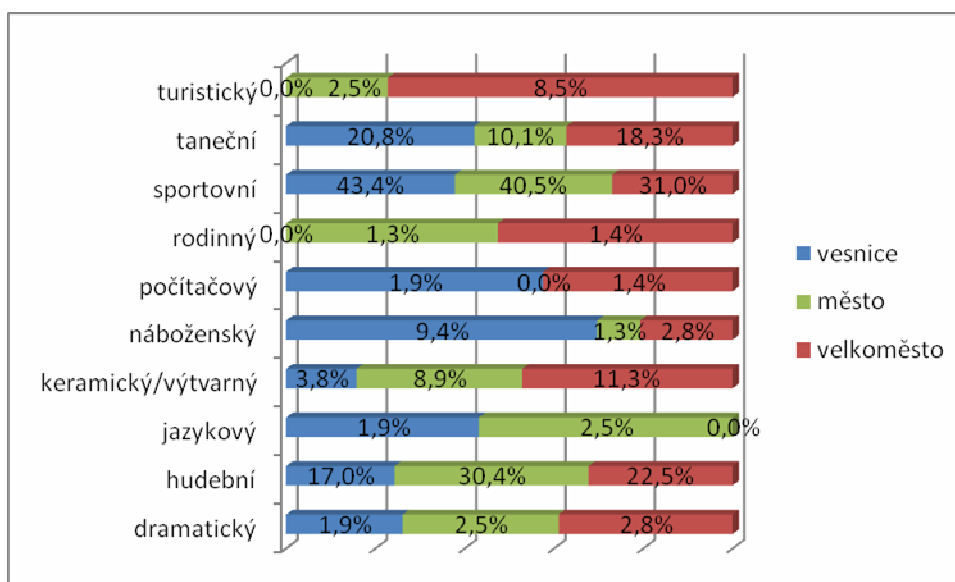
Z celkového počtu 150 respondentů navštěvuje i mimoškolní zájmové kroužky 66 % dětí na vesnici, 86 % dětí ve městě a 76 % dětí ve velkoměstě. Mimoškolní zájmové kroužky nenavštěvuje 34 % dětí na vesnici, 14 % dětí ve městě a 24 % dětí ve velkoměstě.

Otázka č. 21: Pokud jsi na předcházející otázku odpověděl/a ano, jaké kroužky?

Tabulka č. 21: Navštěvované mimoškolní zájmové kroužky

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
dramatický	1,0	2,0	2,0	1,9%	2,5%	2,8%
hudební	9,0	24,0	16,0	17,0%	30,4%	22,5%
jazykový	1,0	2,0	0,0	1,9%	2,5%	0,0%
keramický/výtvarný	2,0	7,0	8,0	3,8%	8,9%	11,3%
náboženský	5,0	1,0	2,0	9,4%	1,3%	2,8%
počítačový	1,0	0,0	1,0	1,9%	0,0%	1,4%
rodinný	0,0	1,0	1,0	0,0%	1,3%	1,4%
sportovní	23,0	32,0	22,0	43,4%	40,5%	31,0%
taneční	11,0	8,0	13,0	20,8%	10,1%	18,3%
turistický	0,0	2,0	6,0	0,0%	2,5%	8,5%
celkem	53,0	79,0	71,0	100,1%	100,0%	100,0%

Graf č. 21: Navštěvované mimoškolní zájmové kroužky

Z počtu respondentů, kteří odpověděli na předcházející otázku ano, navštěvuje z mimoškolních zájmových kroužků kroužek dramatický 1,9 % dětí na vesnici, 2,5 % dětí ve městě a 2,8 % dětí ve velkoměstě. Hudební kroužek udává 17 % dětí na vesnici, 30,4 % dětí ve městě a 22,5 % dětí ve velkoměstě. Jazykový kroužek udává 1,9 % dětí

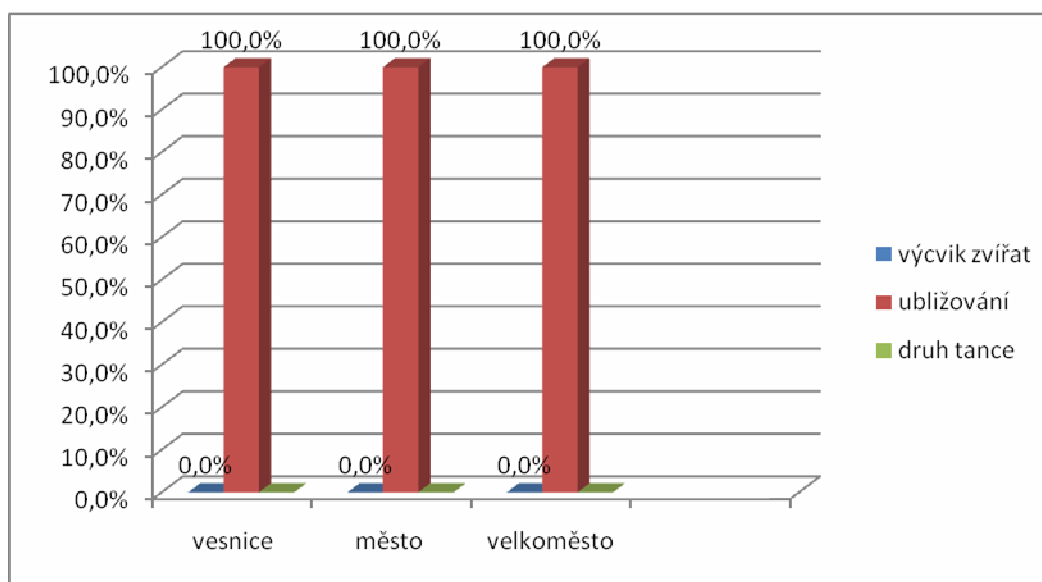
na vesnici a 2,5 % dětí ve městě. Keramický/výtvarný kroužek navštěvuje 3,8 % dětí na vesnici, 8,9 % dětí ve městě a 11,3 % dětí ve velkoměstě. Náboženský kroužek navštěvuje 9,4 % dětí na vesnici, 1,3 % dětí ve městě a 2,8 % dětí ve velkoměstě. Počítačový kroužek navštěvuje 1,9 % dětí na vesnici a 1,4 % dětí ve velkoměstě. Rodinný kroužek udává 1,3 % dětí ve městě a 1,4 % dětí ve velkoměstě. Sportovní kroužek navštěvuje 43,4 % dětí na vesnici, 40,5 % dětí ve městě a 31 % dětí ve velkoměstě. Taneční kroužek navštěvuje 20,8 % dětí na vesnici, 10,1 % dětí ve městě a 18,3 % dětí ve velkoměstě. Turistický kroužek navštěvuje 2,5 % dětí ve městě a 8,5 % dětí ve velkoměstě.

Otázka č. 22: Co znamená slovo ŠIKANA?

Tabulka č. 22: Význam slova ŠIKANA

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
výcvik zvířat	0,0	0,0	0,0	0,0%	0,0%	0,0%
ubližování	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%
druh tance	0,0	0,0	0,0	0,0%	0,0%	0,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

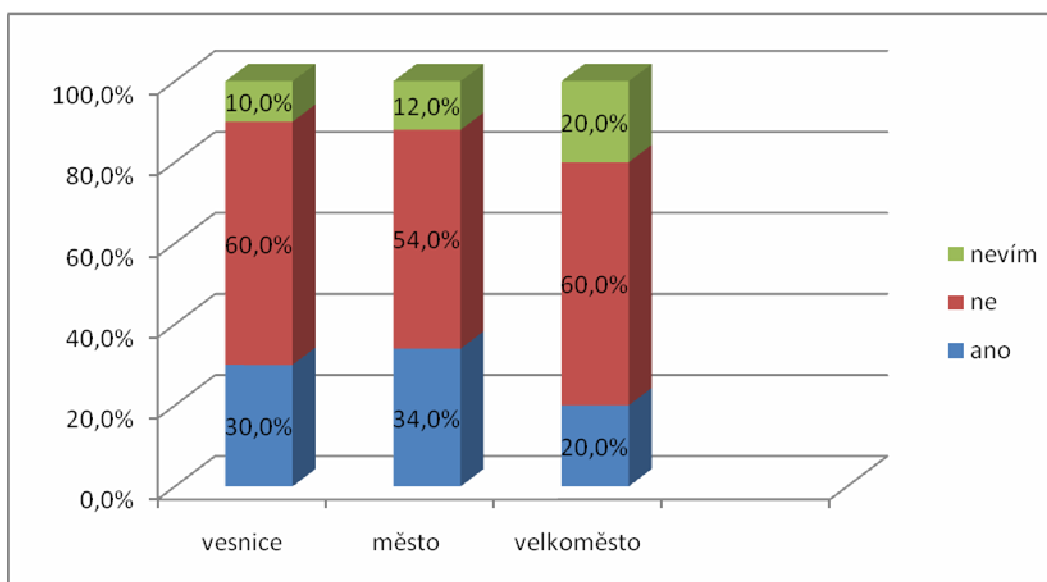
Graf č. 22: Význam slova ŠIKANA

Z celkového počtu 150 respondentů udává, že ŠIKANA znamená ubližování 100 % dětí na vesnici, 100 % dětí ve městě a 100 % dětí ve velkoměstě.

Otázka č. 23: Setkal/a ses někdy se šikanou ve škole?*Tabulka č. 23: Zkušenost se šikanou ve škole*

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
ano	15,0	17,0	10,0	30,0%	34,0%	20,0%
ne	30,0	27,0	30,0	60,0%	54,0%	60,0%
nevím	5,0	6,0	10,0	10,0%	12,0%	20,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 23: Zkušenost se šikanou ve škole

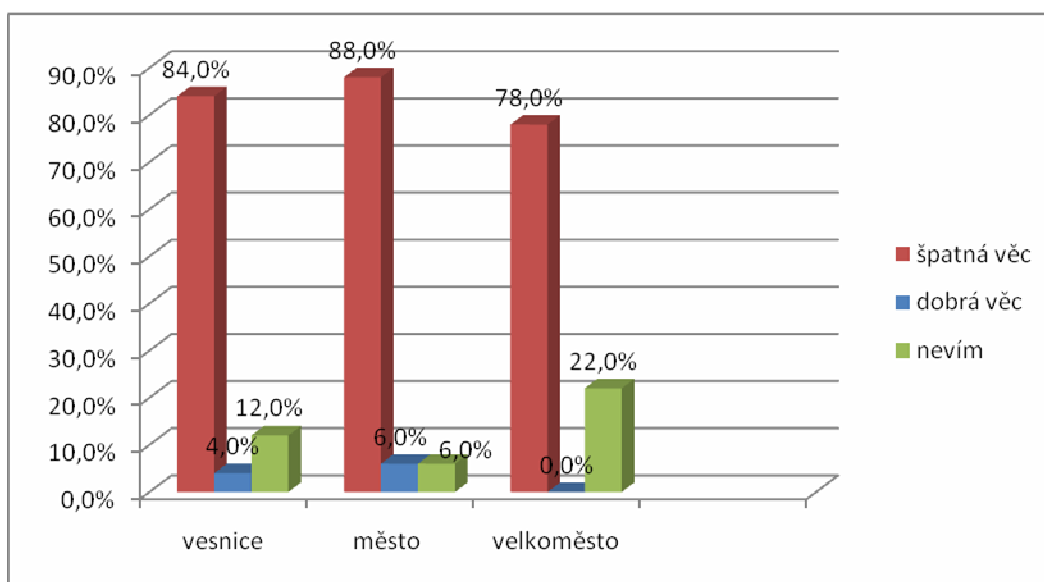
Z celkového počtu 150 respondentů udává zkušenost se šikanou 30 % dětí na vesnici, 34 % dětí ve městě a 20 % dětí ve velkoměstě. Se šikanou zkušenost nemá 60 % dětí na vesnici, 54 % dětí ve městě a 60 % dětí ve velkoměstě. Zbylých 10 % dětí na vesnici, 12 % dětí ve městě a 20 % dětí ve velkoměstě neví zda se se šikanou setkaly.

Otázka č. 24: Co si myslíš o užívání alkoholu?

Tabulka č. 24: Názor na užívání alkoholu

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
špatná věc	42,0	44,0	39,0	84,0%	88,0%	78,0%
dobrá věc	2,0	3,0	0,0	4,0%	6,0%	0,0%
nevím	6,0	3,0	11,0	12,0%	6,0%	22,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 24: Názor na užívání alkoholu

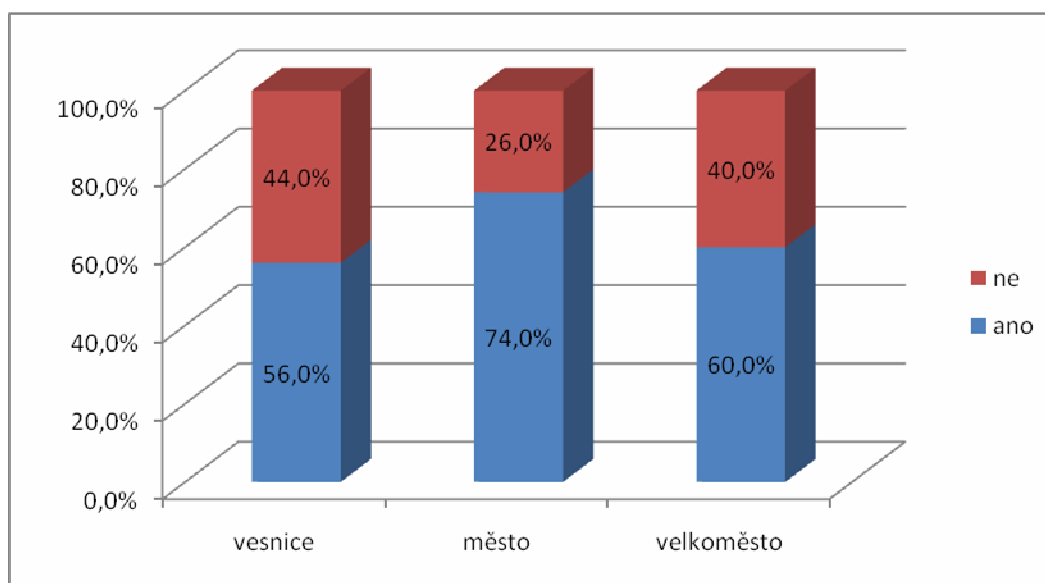
Z celkového počtu 150 respondentů si myslí, že je alkohol špatná věc 84 % dětí na vesnici, 88 % dětí ve městě a 78 % dětí ve velkoměstě. Že je alkohol dobrá věc, si myslí 4 % dětí na vesnici a 6 % dětí ve městě. Zbýlých 12 % dětí na vesnici, 6 % dětí ve městě a 22 % dětí ve velkoměstě přesně neví, co si o alkoholu myslí.

Otázka č. 25: Ochutnal/a jsi někdy alkohol?

Tabulka č. 25: Vlastní zkušenosti s alkoholem

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
ano	28,0	37,0	30,0	56,0%	74,0%	60,0%
ne	22,0	13,0	20,0	44,0%	26,0%	40,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 25: Vlastní zkušenosti s alkoholem

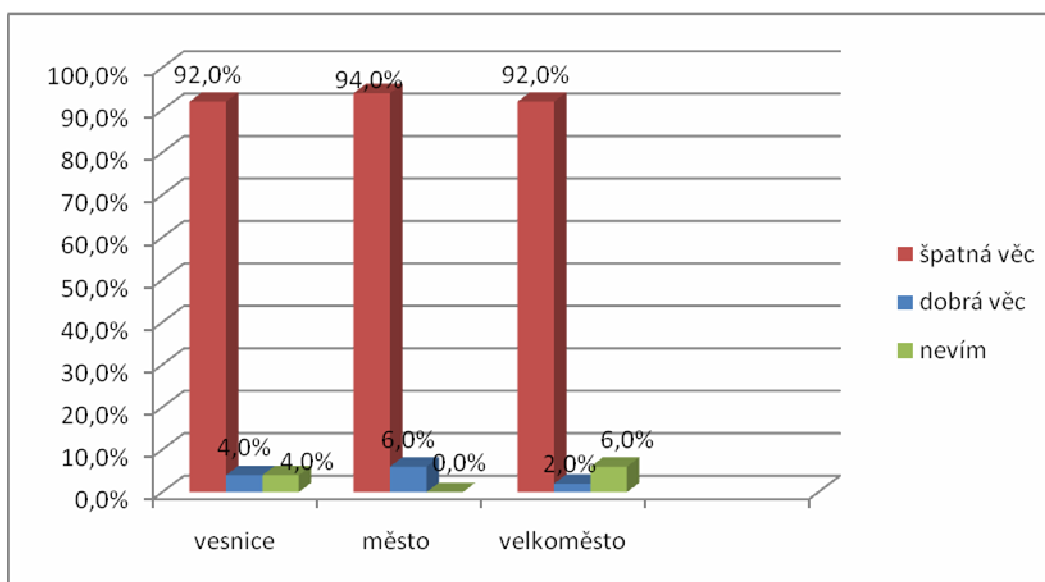
Z celkového počtu 150 respondentů ochutnalo alkohol 56 % dětí na vesnici, 74 % dětí ve městě a 60 % dětí ve velkoměstě. Vlastní zkušenost s alkoholem nemá 44 % dětí na vesnici, 26 % dětí ve městě a 40 % dětí ve velkoměstě.

Otázka č. 26: Co si myslíš o kouření?

Tabulka č. 26: Názor na kouření

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
špatná věc	46,0	47,0	46,0	92,0%	94,0%	92,0%
dobrá věc	2,0	3,0	1,0	4,0%	6,0%	2,0%
nevím	2,0	0,0	3,0	4,0%	0,0%	6,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 26: Názor na kouření

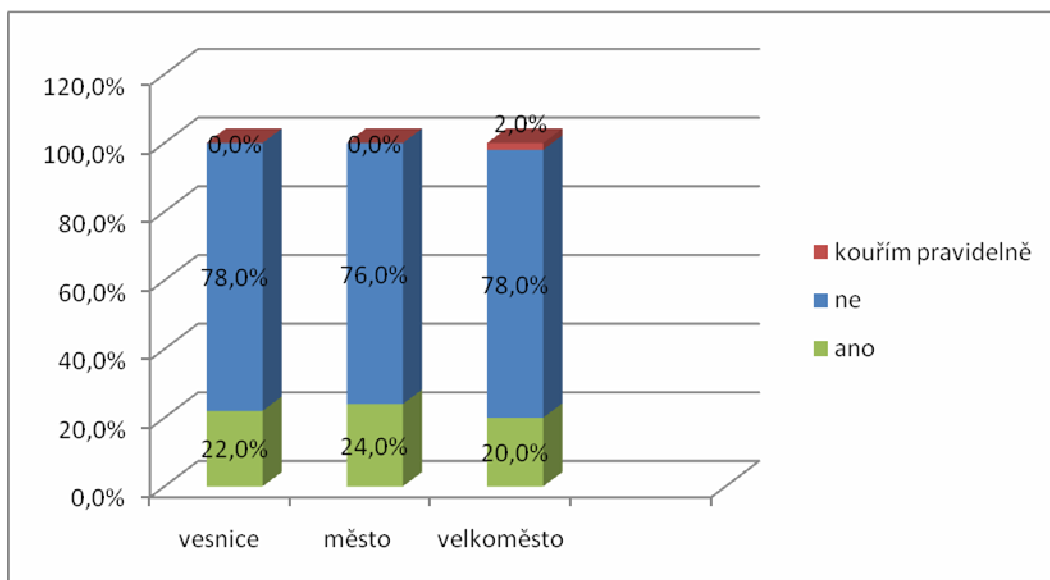
Z celkového počtu 150 respondentů si myslí, že je kouření špatná věc 92 % dětí na vesnici, 94 % dětí ve městě a 92 % dětí ve velkoměstě. Že je kouření dobrá věc, si myslí 4 % dětí na vesnici, 6 % dětí ve městě a 2 % dětí ve velkoměstě. Zbylá 4 % dětí na vesnici a 6 % dětí ve velkoměstě přesně neví, co si o kouření myslí.

Otázka č. 27: Zkoušel/a jsi někdy kouřit?

Tabulka č. 27: Vlastní zkušenosti s kouřením

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
ano	11,0	12,0	10,0	22,0%	24,0%	20,0%
ne	39,0	38,0	39,0	78,0%	76,0%	78,0%
kouřím pravidelně	0,0	0,0	1,0	0,0%	0,0%	2,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 27: Vlastní zkušenosti s kouřením

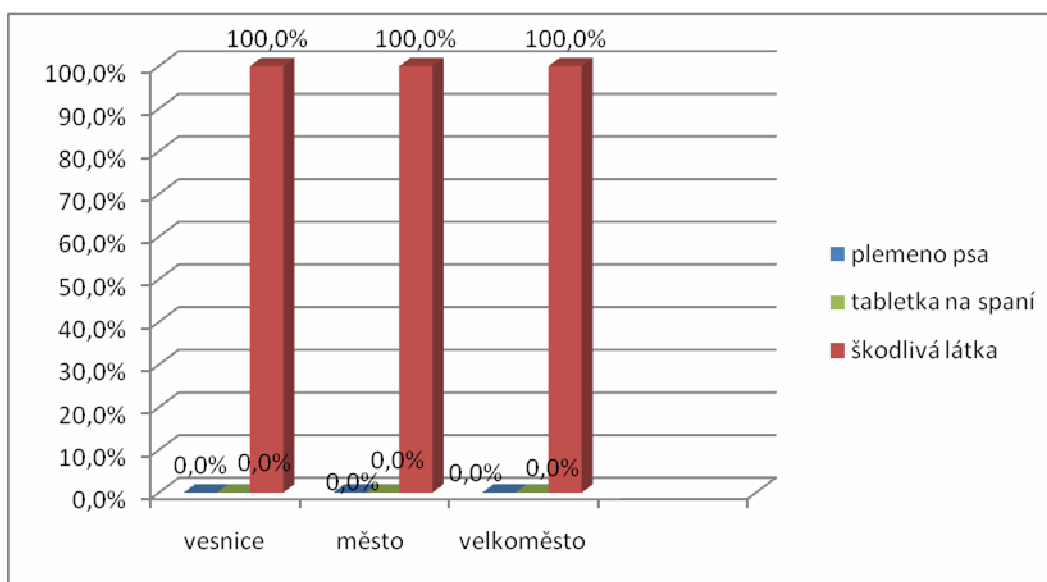
Vlastní zkušenost s kouřením udává 22 % dětí na vesnici, 24 % dětí ve městě a 20 % dětí ve velkoměstě. Zkušenost s kouřením nemá 78 % dětí na vesnici, 76 % dětí ve městě a 78 % dětí ve velkoměstě. Pravidelně kouří 2 % dětí ve velkoměstě.

Otázka č. 28: Co si myslíš, že je DROGA?

Tabulka č. 28: Význam slova DROGA

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
plemeno psa	0,0	0,0	0,0	0,0%	0,0%	0,0%
tabletky na spaní	0,0	0,0	0,0	0,0%	0,0%	0,0%
škodlivá látka	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

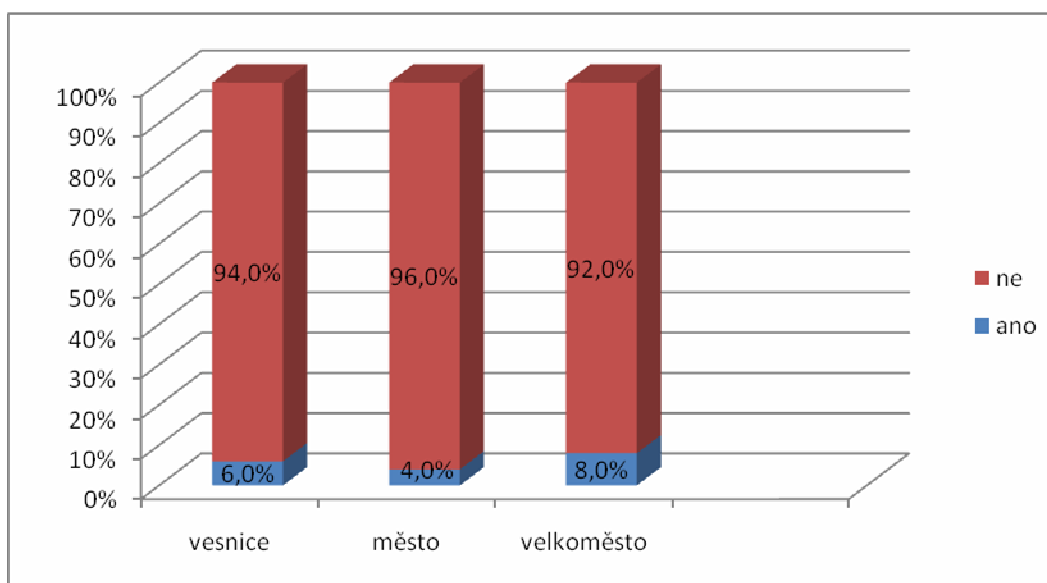
Graf č. 28: Význam slova DROGA

Z celkového počtu 150 respondentů si myslí, že je DROGA škodlivá látka 100 % dětí na vesnici, 100 % ve městě a 100 % dětí ve velkoměstě.

Otázka č. 29: Nabízeli ti někdy někdo ve tvém okolí drogu?*Tabulka č. 29: Zkušenosti s nabízením drogy z okolí*

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
ano	3,0	2,0	4,0	6,0%	4,0%	8,0%
ne	47,0	48,0	46,0	94,0%	96,0%	92,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 29: Zkušenosti s nabízením drogy z okolí

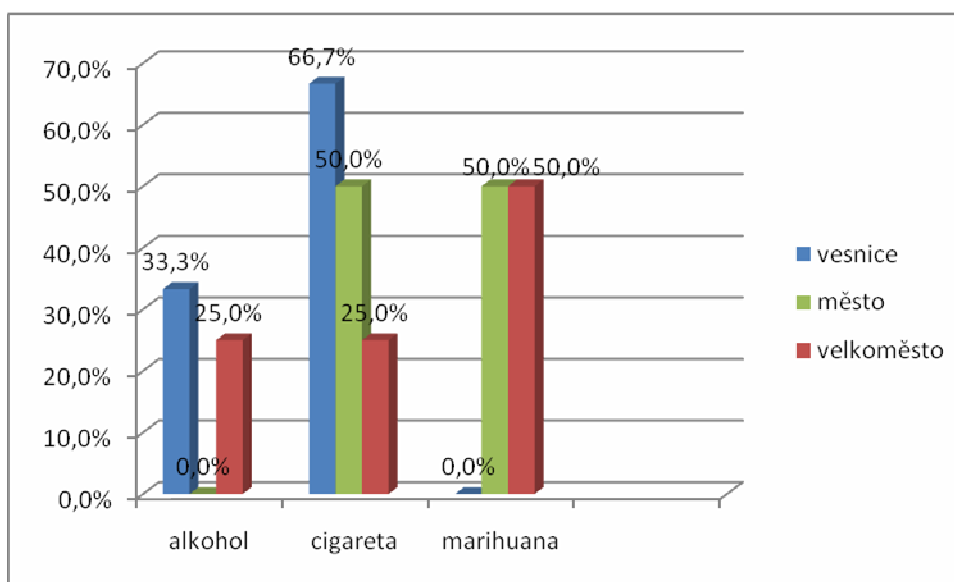
Z celkového počtu 150 respondentů udává vlastní zkušenost s nabízenou drogou 6 % dětí na vesnici, 4 % dětí ve městě a 8 % dětí ve velkoměstě. Vlastní zkušenost s nabízenou drogou nemá 94 % dětí na vesnici, 96 % dětí ve městě a 92 % dětí ve velkoměstě.

Otázka č. 30: Pokud jsi na předcházející otázku odpověděl/a ano, napiš jakou?

Tabulka č. 30: Druh nabízené drogy

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
alkohol	1,0	0,0	1,0	33,3%	0,0%	25,0%
cigareta	2,0	1,0	1,0	66,7%	50,0%	25,0%
marihuana	0,0	1,0	2,0	0,0%	50,0%	50,0%
celkem	3,0	2,0	4,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 30: Druh nabízené drogy

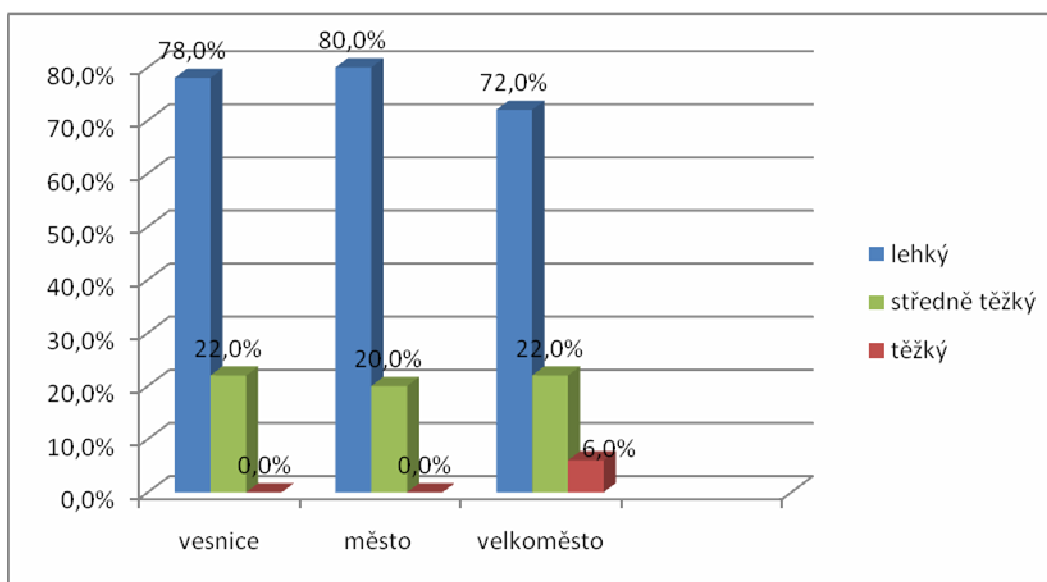
Z počtu respondentů, kteří odpověděli na předcházející otázku ano, se s nabízeným alkoholem setkalo 33,3 % dětí na vesnici a 25 % dětí ve velkoměstě. S nabízením cigarety se setkalo 66,7 % dětí na vesnici, 50 % dětí ve městě a 25 % dětí ve velkoměstě. S nabízením marihuany se setkalo 50 % dětí ve městě a 50 % dětí ve velkoměstě.

Otázka č. 31: Jak moc obtížné bylo pro tebe vyplnění tohoto dotazníku?

Tabulka č. 31: Obtížnost dotazníku

	absolutní četnost			relativní četnost v %		
	vesnice	město	velkoměsto	vesnice	město	velkoměsto
lehký	39,0	40,0	36,0	78,0%	80,0%	72,0%
středně těžký	11,0	10,0	11,0	22,0%	20,0%	22,0%
těžký	0,0	0,0	3,0	0,0%	0,0%	6,0%
celkem	50,0	50,0	50,0	100,0%	100,0%	100,0%

Graf č. 31: Obtížnost dotazníku

Z celkového počtu 150 respondentů považuje dotazník za lehký 78 % dětí na vesnici, 80 % dětí ve městě a 72 % dětí ve velkoměstě. Dotazník za středně těžký považuje 22 % dětí na vesnici, 20 % dětí ve městě a 22 % dětí ve velkoměstě. Za těžký považuje dotazník 6 % dětí ve velkoměstě.

7.2 Zhodnocení cílů a hypotéz

Cíl 1. Srovnat výskyt sociálně patologických jevů u dětí 5. tříd ZŠ v porovnání vesnice, město, velkoměsto

Hypotéza 1. Domnívám se, že ze sledovaných lokalit budou děti na vesnici navštěvovat nejvíce zájmových kroužků, které nabízí škola a to ve více jak 60 %

Tuto hypotézu jsem si ověřovala otázkou č. 18, která byla uzavřená s možností označení jedné ze čtyř odpovědí. Otázka měla za úkol zjistit, zda respondenti navštěvují školní zájmové kroužky. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že nejvíce do zájmových kroužků pořádaných školou dochází děti na vesnici. Celkem 84 % dětí navštěvuje jeden, dva či více těchto zájmových kroužků. Tato hypotéza se **potvrdila**.

Hypotéza 2. Domnívám se, že děti ve velkoměstě budou mít se šikanou ze sledovaných lokalit nejvíce zkušeností a to ve více než 20 %

Hypotézu jsem si ověřovala otázkou č. 23, která byla uzavřená. Respondenti mohli označit jednu ze tří nabízených odpovědí, na otázku, zda mají zkušenosti se šikanou. Ze sledovaných lokalit udávalo zkušenost se šikanou 30 % dětí na vesnici, 34 % dětí ve městě a 20 % dětí ve velkoměstě. Tímto se stanovená hypotéza **nepotvrdila**.

Hypotéza 3. Domnívám se, že ze sledovaných lokalit budou děti na vesnici nejvíce pomáhat s domácími pracemi a to ve více než 50 %

Hypotézu jsem si ověřovala otázkou č. 15, která byla uzavřená. Respondenti mohli označit jednu ze tří odpovědí, na otázku, zda pomáhají s domácími pracemi. Ze sledovaných lokalit pomáhají s domácími pracemi nejvíce děti na vesnici, v 54 %. Tímto se hypotéza **potvrdila**.

Hypotéza 4. Domnívám se, že ze sledovaných lokalit budou děti ve velkoměstě trávit nejvíce času u televize a to ve více než 40 %

Tato hypotéza náležela otázce č. 10, která byla uzavřená s označením jedné ze tří variant. Otázka se respondentů táže, kolik času denně tráví u televize. Více jak 2 hodiny denně tráví u televize 48 % dětí ve velkoměstě. Tato hypotéza se **potvrdila**.

Hypotéza 5. Domnívám se, že ze sledovaných lokalit budou děti ve velkoměstě trávit nejvíce času u PC a to ve více než 30 %

Hypotézu jsem si ověřovala prostřednictvím otázky č. 11, která byla uzavřená s označením jedné ze tří variant. Otázka měla za úkol zjistit, jak dlouhou dobu tráví respondenti denně u počítače. Ze sledovaných lokalit tráví u počítače více jak 2 hodiny denně 28 % respondentů na vesnici, 20 % ve městě a 28 % respondentů ve velkoměstě. Tímto se stanovená hypotéza **nepotvrdila**.

Hypotéza 6. Domnívám se, že ze sledovaných lokalit budou mít děti ve velkoměstě nejvíce zkušeností s užíváním alkoholu a to ve více než 70 %

Tuto hypotézu jsem si ověřovala otázkou č. 25, která byla uzavřená s možností dvou odpovědí. Otázka se týkala toho, zda mají respondenti vlastní zkušenost s alkoholem. Ze srovnávaných lokalit udávalo vlastní zkušenost s alkoholem 56 % respondentů na vesnici, 74 % ve městě a 60 % respondentů ve velkoměstě. Tato hypotéza se **nepotvrdila**.

Hypotéza 7. Domnívám se, že ze sledovaných lokalit budou mít děti ve velkoměstě nejvíce zkušeností s nikotinismem a to ve více než 30 %

K této hypotéze se vztahuje otázka č. 27, která je uzavřená s možností označení jedné ze tří nabízených odpovědí. Otázka se respondentů táže na vlastní zkušenosti s kouřením. Ze srovnávaných lokalit přiznávalo vlastní zkušenost s kouřením 22 % dětí na vesnici, 24 % dětí ve městě a 20 % dětí ve velkoměstě. Další 2 % respondentů ve velkoměstě kouří pravidelně. Tato hypotéza se **nepotvrdila**.

Hypotéza 8. Domnívám se, že ze sledovaných lokalit budou mít děti ve velkoměstě nejvíce zkušeností s dalšími návykovými látkami a to ve více než 5 %

Tuto hypotézu jsem si ověřovala otázkou č. 30, která je otevřená s možností vlastní odpovědi. Otázka vybízí respondenty, kteří mají zkušenost s nabízenou návykovou látkou, aby vypsalí druh návykové látky, která jim byla nabízena. Jinou návykovou látkou než je alkohol a cigarety, udávalo z počtu 2 respondentů ve městě 1 dítě. Z celkového počtu 4 respondentů ve velkoměstě, uvádělo jinou návykovou látku než je alkohol a cigarety 2 děti. Jinou návykovou látkou byla marihuana. Tato hypotéza se mi **nepotvrdila**.

Hypotéza 9. Domnívám se, že ze sledovaných lokalit budou děti ve velkoměstě trávit nejčastěji víkendy s rodiči na výletech a to ve více než 40 %

Hypotézu jsem si ověřovala otázkou č. 14, která byla polouzavřená s možností dvou možných odpovědí nebo s vlastní odpovědí. Otázka se respondentů táže na způsob trávení víkendů. Víkendy s rodiči na výletech trávily nejčastěji děti ve velkoměstě, v 48 %. Tato hypotéza se **potvrdila**.

Hypotéza 10. Domnívám se, že správná informovanost dětí o pojmech šikana, droga bude ve všech sledovaných lokalitách na stejné úrovni a to ve více než 80 %

K této hypotéze se vztahuje otázka č. 22 a 28, které jsou uzavřené s možností třech variant odpovědi. Prostřednictvím otázek byl zjišťován význam slova šikana a droga. Ve všech srovnávaných lokalitách odpovědělo správně 100 % respondentů. Hypotéza se tedy **potvrdila**.

Hypotéza 11. Domnívám se, že správná informovanost dětí o nepříznivém působení alkoholu, nikotinismu bude ve všech sledovaných lokalitách na stejné úrovni a to ve více než 80 %

K této hypotéze se vztahují otázky č. 24 a 26, které jsou uzavřené s možností výběru jedné ze tří variant odpovědi. Prostřednictvím otázek byl zjišťován názor respondentů na alkohol a nikotinismus. Ze srovnávaných lokalit odpovědělo, že je užívání alkoholu špatná věc 84 % respondentů na vesnici, 88 % ve městě a 78 % respondentů ve velkoměstě. Stejně

smýšlení o nikotinismu udává 92 % respondentů na vesnici, 94 % ve městě a 92 % respondentů ve velkoměstě. Tímto se stanovená hypotéza **nepotvrdila**.

Cíl 2. Zjistit, jaký vliv má rodinné zázemí, škola a mimoškolní aktivity na prevenci sociálně patologických jevů

Hypotéza 12. Domnívám se, že ze sledovaných lokalit budou děti na vesnici bydlet nejčastěji s oběma rodiči a to ve více než 90 %

K této hypotéze se vztahuje otázka č. 4, která je polouzavřená s možností tří možných odpovědí nebo s odpovědí vlastní. Otázka měla za úkol zjistit sociální situaci rodiny. Ze srovnávaných lokalit žije s oběma rodiči 86 % respondentů na vesnici, 96 % ve městě a 80 % respondentů ve velkoměstě. Tímto se stanovená hypotéza **nepotvrdila**.

Hypotéza 13. Domnívám se, že nejčastější reakcí rodičů na provinění dětí bude ve všech srovnávaných lokalitách zákaz televize/ PC a to ve více než 50 %

K této hypotéze se vztahuje otázka č. 13, která je polozavřená s možností čtyř možných odpovědí nebo s možností odpovědi vlastní. Smyslem otázky bylo zjistit, jakou formu trestu za provinění dítěte rodiče nejčastěji volí. Ve všech srovnávaných lokalitách více než 50 % respondentů zvolilo variantu zákaz televize/ PC. Tímto se hypotéza **potvrdila**.

Cíl 3. Výstup do praxe - nabídnout do ZŠ, kde probíhalo dotazníkové šetření, svou bakalářskou práci s výsledky výzkumu

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na prevenci sociálně patologických jevů u dětí 5. tříd základních škol. Důvodem, proč jsem si toto téma vybrala je, že si myslím, že v dnešní době je stále více potřeba se dětem této věkové kategorie věnovat, protože právě v tomto období se začínají vyskytovat některé sociálně patologické jevy. A jak motto mé bakalářské práce napovídá „Velké problémy světa lze řešit tak, že se věnujeme jejich malým počátkům“, tak i sociálně patologické jevy u těchto dětí je dobré řešit prevencí, nebo hned v počátku jejich vzniku.

Samotné věkové období je pro děti velmi těžké, i když označované za období latence, děti pomalu vstupují do období dospívání a potřebují velkou oporu v rodině. Ta je podle mě nejdůležitějším článkem v prevenci sociálně patologických jevů. Velmi důležitá je samozřejmě i škola, kde vliv dobrého učitele je nezanedbatelný v utváření životních postojů dítěte a mimoškolní aktivity.

Bakalářskou práci jsem rozdělila na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části se zabývám základními pojmy, druhy prevence, je zde popsán vliv prostředí - rodiny, školy, vrstevníků, mimoškolních aktivit na prevenci a výskyt těchto jevů. Charakterizují zde mladší školní věk a podrobněji se zabývám vybranými sociálně patologickými jevy – užíváním alkoholu, nikotinismem a šikanováním.

V praktické části zpracovávám informace získané dotazníkovou metodou. Výsledky jsou zpracovány a vyhodnoceny a poskytují informace o výskytu a prevenci sociálně patologických jevů.

Díky své bakalářské práci jsem měla možnost nahlédnout hlouběji do této problematiky a zjistit, jak se od sebe liší způsoby životního stylu u dětí ve srovnávaných lokalitách.

Doufám, že má bakalářská práce bude prospěšná pro ty, kteří se budou o danou problematiku zajímat, zejména pro metodiky prevence sociálně patologických jevů, kteří budou moci využít poznatky z výzkumu pro svou praxi. Právě jim do škol, kde byly dotazníky rozdány, budou výsledky mé bakalářské práce poskytnuty.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY**Monografie:**

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie: 2. , aktualizované vydání.*

Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.

NIKL, J. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci.*

Praha: Policejní akademie České republiky, 2000. 100 s. ISBN 80-7251-033-9.

PEŠATOVÁ, I. *Sociálně patologické jevy u dětí školního věku.* Liberec:

Technická univerzita v Liberci, 2007. 364 s. ISBN 978-80-7372-291-3.

POKORNÝ, V. *Patologické závislosti. 2.vyd.* Brno: Ústav psychologického

poradenství a diagnostiky, 2002. 194 s. ISBN 80-86568-02-4.

POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO, A. *Prevence sociálně patologických jevů:*

manuál praxe. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003. 186 s.

ISBN 80-86568-04-0.

SEMRÁD, J. *Mládež a sociálně negativní jevy: sborník referátů ze semináře.*

Praha: Policejní akademie České republiky, 1996. 127 s. ISBN 80-85981-22-X.

STEJSKAL, F. *Kriminalita mládeže: Sociálně patologické jevy dětí a mládeže v*

České republice. Praha: Policejní akademie ČR, 1999. 100 s. ISBN 80-7251-008-8.

SVOBODA, J. *Praxe učitelů základních škol v prevenci nežádoucích sociálně*

patologických jevů. Ostrava: Ostravská univerzita, 2005. 56 s. ISBN 80-7368-073-4.

ŠVARCOVÁ, E. *Pro prevenci sociálně patologických jevů.* Hradec Králové:

Gaudeamus, 2002. 79 s. ISBN 80-7041-425-1.

TRAIN, A. *Nejčastější poruchy chování dětí*. Praha: Portál, 2001. 198 s.
ISBN 80-7178-503-2.

VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc:
Univerzita Palackého, 2001. 154 s. ISBN 80-244-0337-4.

*Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi: sborník přednášek
pro školní metodiky protidrogové prevence a prevence sociálně patologických jevů.*
Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 1998.

Internetové zdroje:

Česká rada dětí a mládeže [on line]. [cit. 2009-5-28]. Dostupný
z WWW: <http://www.crdm.cz>

Informační portál o ilegálních a legálních drogách [on line]. [cit. 2009-5-29]. Dostupný
z WWW: <http://www.drogy-info.cz>

Město Uherské Hradiště [on line]. [cit. 2009-12-02]. Dostupný
z WWW: <http://www.mesto-uh.cz>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [on line]. [cit. 2009-5-27]. Dostupný
z WWW: <http://www.msmt.cz>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AIDS	Syndrom získané imunitní nedostatečnosti
ČRDM	Česká rada dětí a mládeže
FAS	Fetální alkoholový syndrom
MOA	Enzym monoaminoxidáza
SPJ	Sociálně patologické jevy

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka č. 1: Pohlaví respondentů v procentech (%).....</i>	<i>42</i>
<i>Tabulka č. 2: Věk respondentů.....</i>	<i>43</i>
<i>Tabulka č. 3: Lokalita bydliště.....</i>	<i>44</i>
<i>Tabulka č. 4: Sociální situace rodiny.....</i>	<i>45</i>
<i>Tabulka č. 5: Míra samostatnosti při plnění domácích úkolů.....</i>	<i>46</i>
<i>Tabulka č. 6: Svačina připravená z domova.....</i>	<i>47</i>
<i>Tabulka č. 7: Kapesné.....</i>	<i>48</i>
<i>Tabulka č. 8: Nejčastější způsob trávení volného času.....</i>	<i>49</i>
<i>Tabulka č. 9: Informovanost rodičů o způsobu trávení volného času dítěte.....</i>	<i>50</i>
<i>Tabulka č. 10: Čas denně strávený u TV.....</i>	<i>51</i>
<i>Tabulka č. 11: Čas denně strávený u PC.....</i>	<i>52</i>
<i>Tabulka č. 12: Trestání dítěte rodiči.....</i>	<i>53</i>
<i>Tabulka č. 13: Způsob trestu.....</i>	<i>54</i>
<i>Tabulka č. 14: Forma trávení víkendů.....</i>	<i>55</i>
<i>Tabulka č. 15: Pomoc dětí v domácnosti.....</i>	<i>56</i>
<i>Tabulka č. 16: Forma domácích prací.....</i>	<i>57</i>
<i>Tabulka č. 17: Informovanost respondentů o zájmových kroužcích ve škole.....</i>	<i>58</i>
<i>Tabulka č. 18: Počet navštěvovaných zájmových kroužků ve škole.....</i>	<i>59</i>
<i>Tabulka č. 19: Navštěvované zájmové kroužky ve škole.....</i>	<i>60</i>
<i>Tabulka č. 20: Mimoškolní zájmové kroužky.....</i>	<i>61</i>
<i>Tabulka č. 21: Navštěvované mimoškolní zájmové kroužky.....</i>	<i>62</i>
<i>Tabulka č. 22: Význam slova ŠIKANÁ.....</i>	<i>64</i>
<i>Tabulka č. 23: Zkušenost se šikanou ve škole.....</i>	<i>65</i>
<i>Tabulka č. 24: Názor na alkohol.....</i>	<i>66</i>

<i>Tabulka č. 25: Vlastní zkušenosti s alkoholem.....</i>	<i>67</i>
<i>Tabulka č. 26: Názor na kouření.....</i>	<i>68</i>
<i>Tabulka č. 27: Vlastní zkušenosti s kouřením.....</i>	<i>69</i>
<i>Tabulka č. 28: Význam slova DROGA.....</i>	<i>70</i>
<i>Tabulka č. 29: Zkušenosti s nabízením drogy z okolí.....</i>	<i>71</i>
<i>Tabulka č. 30: Druh nabízené drogy.....</i>	<i>72</i>
<i>Tabulka č. 31: Obtížnost dotazníku.....</i>	<i>73</i>

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf č. 1: Pohlaví respondentů v procentech (%)</i>	42
<i>Graf č. 2: Věk respondentů</i>	43
<i>Graf č. 3: Lokalita bydliště</i>	44
<i>Graf č. 4: Sociální situace rodiny</i>	45
<i>Graf č. 5: Míra samostatnosti při plnění domácích úkolů</i>	46
<i>Graf č. 6: Svačina připravená z domova</i>	47
<i>Graf č. 7: Kapesné</i>	48
<i>Graf č. 8: Nejčastější způsob trávení volného času</i>	49
<i>Graf č. 9: Informovanost rodičů o způsobu trávení volného času dítěte</i>	50
<i>Graf č. 10: Čas denně strávený u TV</i>	51
<i>Graf č. 11: Čas denně strávený u PC</i>	52
<i>Graf č. 12: Trestání dítěte rodiči</i>	53
<i>Graf č. 13: Způsob trestu</i>	54
<i>Graf č. 14: Forma trávení víkendů</i>	55
<i>Graf č. 15: Pomoc dětí v domácnosti</i>	56
<i>Graf č. 16: Forma domácích prací</i>	57
<i>Graf č. 17: Informovanost respondentů o zájmových kroužcích ve škole</i>	58
<i>Graf č. 18: Počet navštěvovaných zájmových kroužků ve škole</i>	59
<i>Graf a č. 19: Navštěvované zájmové kroužky ve škole</i>	60
<i>Graf č. 20: Mimoškolní zájmové kroužky</i>	61
<i>Graf č. 21: Navštěvované mimoškolní zájmové kroužky</i>	62
<i>Graf č. 22: Význam slova ŠIKANÁ</i>	64
<i>Graf č. 23: Zkušenost se šikanou ve škole</i>	65
<i>Graf č. 24: Názor na alkohol</i>	66

<i>Graf č. 25: Vlastní zkušenosti s alkoholem.....</i>	<i>67</i>
<i>Graf č. 26: Názor na kouření.....</i>	<i>68</i>
<i>Graf č. 27: Vlastní zkušenosti s kouřením.....</i>	<i>69</i>
<i>Graf č. 28: Význam slova DROGA.....</i>	<i>70</i>
<i>Graf č. 29: Zkušenosti s nabízením drogy z okolí.....</i>	<i>71</i>
<i>Graf č. 30: Druh nabízené drogy.....</i>	<i>72</i>
<i>Graf č. 31: Obtížnost dotazníku.....</i>	<i>73</i>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I Dotazník

Příloha P II Přehled organizací pracujících s dětmi ve městě Uherském Hradišti

Příloha P III Kontakt na internetové stránky zabývající se problematikou SPJ

Příloha P IV Vybraná ustanovení zákona 379/2005 Sb. o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Milí chlapci a děvčata,

jsem studentkou 3. ročníku bakalářského studia oboru Všeobecná sestra na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Tímto dotazníkem bych Vás ráda oslovila a požádala o jeho vyplnění. Dotazník je zaměřen na prevenci sociálně patologických jevů u žáků 5. tříd ZŠ, je **anonymní**, proto Vás prosím o pravdivé vyplnění údajů. Tyto údaje budou využity pouze ke zpracování mé bakalářské práce. Většina otázek má jednu správnou odpověď. U ostatních otázek Vás prosím o doplnění odpovědi.

Předem děkuji za vyplnění

Monika Vaňková

1. Pohlaví

- dívka
- chlapec

2. Kolik ti je let?

.....

3. Kde bydlíš?

- vesnice
- město
- velkoměsto

4. S kým bydlíš?

- s oběma rodiči

- pouze s maminkou
- pouze s tatínkem
- jiné.....

5. Jak se připravuješ do školy?

- všechny úkoly do školy dělám společně s rodiči
- jen některé úkoly dělám společně s rodiči
- připravuji se sám/sama

6. Nosíš si do školy z domu svačinu?

- ano, každý den
- občas
- ne, nenosím
- svačinu si kupuji

7. Dostáváš kapesné?

- ano
- někdy
- vůbec

8. Kde nejčastěji trávíš odpoledne?

- učím se doma

- venku s kamarády
- u PC/ televize
- v zájmových kroužcích
- jiné.....

9. Ví rodiče, kde trávíš odpoledne?

- ano, vždy
- někdy
- vůbec

10. Jak dlouho se denně díváš na televizi?

- nejvíce 1 hodinu
- nejvíce 2 hodiny
- déle

11. Jak dlouhou dobu strávíš denně u počítače?

- nejvíce 1 hodinu
- nejvíce 2 hodiny
- déle

12. Když se ti něco nepodaří, například dostaneš špatnou známku ve škole, potrestají tě tvoji rodiče?

- ano
- ne

13. Pokud jsi na předcházející otázku odpověděl/a ano, jakým způsobem nejčastěji reaguješ?

- zákazem PC/ televize
- zákazem zájmových kroužků
- domácím vězením
- tělesným trestem
- jinak.....

14. Jak nejčastěji trávíš s rodiči víkend?

- doma
- na výletech
- jinak.....

15. Pomáháš doma rodičům s domácími pracemi?

- ano
- někdy
- vůbec ne

16. Pokud jsi na předcházející otázku odpověděl/a ano, s jakými? (vypiš)

.....

17. Nabízí tvá škola nějaké zájmové kroužky?

- ano
- ne
- nevím

18. Pokud jsi na předcházející otázku odpověděl/a ano, napiš, kolik jich navštěvuješ?

- jeden
- dva
- více
- žádný

19. Které? (vypiš)

.....

20. Navštěvuješ i další zájmové kroužky mimo ty, které nabízí tvá škola?

- ano
- ne

21. Pokud jsi na předcházející otázku odpověděl/a ano, jaké kroužky? (vypiš)

.....

22. Co znamená slovo ŠIKANÁ?

- výcvik zvířat
- když někdo někomu ubližuje - říká o něm ošklivé věci, bije ho, vyhrožuje atd.
- druh tance

23. Setkal/a ses někdy se šikanou ve škole?

- ano
- ne
- nevím

24. Co si myslíš o užívání alkoholu?

- je to špatná věc, škodí zdraví
- je to dobrá věc
- nevím

25. Ochutnal/a jsi někdy alkohol?

- ano
- ne

26. Co si myslíš o kouření?

- je to špatná věc, škodí zdraví
- je to dobrá věc
- nevím

27. Zkoušel/a jsi někdy kouřit?

- ano
- ne
- kouřím pravidelně

1. Co si myslíš, že je DROGA?

- plemeno psa
- tabletky na spaní
- škodlivá, nebezpečná a omamující látka

2. Nabízel ti někdy někdo ve tvém okolí drogu?

- ano
- ne

3. Pokud jsi na předcházející otázku odpověděl/a ano, napiš jakou? (vypiš)

.....

4. Jak moc obtížné bylo pro tebe vyplnění tohoto dotazníku?

- lehké
- středně těžké
- těžké

PŘÍLOHA P II: PŘEHLED ORGANIZACÍ PRACUJÍCÍCH S DĚTMI VE MĚSTĚ UHERSKÉM HRADIŠTI

6.1 Střediska volného času, umělecké školy, školní kluby, družiny

1. Dům dětí a mládeže Šikula, J. E. Purkyně 494, UH, e-mail: info@ddmsikula.cz, web: www.ddmsikula.cz, tel: 572 551 347

2. Školní klub a školní družina Základní školy UNESCO, Komenského nám. 350, UH, email: zsunesco@zsunesco.uhedu.cz, web: zsunesco.uhedu.cz, tel: 572 540 904

3. Školní klub a školní družina Základní školy Za Alejí, Za Alejí 1072, UH, e-mail: info@zsaaleji.cz, web: www.zsmojmir.uhedu.cz, tel: 572 423 900

4. Školní klub a školní družina Základní školy Sportovní, Sportovní 777, UH, e-mail: zssport@zssport.uhedu.cz, web: www.zssport.uhedu.cz, tel: 572 551 206

5. Školní klub a školní družina Základní školy Větrná, Větrná 1063, UH, e-mail: zsvychod@zsvychoduh.uhedu.cz, web: www.zsvychod.uhedu.cz, tel: 572 431 411

6. Základní škola a školní družina T. G. Masaryka, 1. máje 55, UH, e-mail: zsmaratice@zsmaratice.uhedu.cz, web: www.zsmaratice.cz, tel: 572 570 515

7. Základní škola a školní družina Jarošov, Pivovarská 200, UH, e-mail: zsjarosov@uhedu.cz, web: www.zsjarosov.zkedu.cz, tel: 572 545 077

8. Základní umělecká škola, Mariánské nám. 125, UH, e-mail: zusuh@uhedu.cz, web: www.zusuhedu.cz, tel: 572 551 489

9. Letní výtvarná škola, Mgr. Martina Dočekalová, Podboří 282, UH-Míkovice, e-mail: docekalovi@uh.cz, tel: 572 574 464, 602 891 070

6.2 Občanská sdružení, členové české rady dětí a mládeže

1. Hnutí Brontosaurus, Petr Hamšík, Šafaříkova 726, UH, e-mail: maratice@brontosaurus.cz, web: www.brontosaurus.uh.cz

2. JUNÁK – svaz skautů a skautek, středisko Hradišťská dvojka, Milan Hrabinec, Modrá 66- klubovny v UH, web: www.skaut.cz, tel: 572 543 666, 739 564 545

3. JUNÁK – svaz skautů a skautek, středisko Psohlavci UH, Jiří Kamas, Luční 111, UH, e-mail: psohlavci.uh@seznam.cz, tel: 572 420 862, 728 666 511

4. Česká tábornická unie, tábornický klub KLETR Uh. Hradiště, Lubomír Tomeček Svato-
toplukova 288, UH, e-mail: unie@wo.cz, web: www.kletr.tk, tel: 572 555 487,
728 366 215

5. DUHA - sdružení dětí a mládeže pro volný čas, přírodu a recesi - dužina Úsvit, Soňa Hronová, Palackého nám. 293, UH, e-mail: duzina.usvit@seznam.cz, web: www.kufr-usvit.cz, tel: 604 604 329, 572 550 430

6. Asociace malých debruárů KMD při Gymnáziu Uh.Hradiště, e-mail: ohera@guh.cz, web: www.debruar.adam.cz

7. Asociace malých debruárů KMD při ZŠ Za alejí Uh.Hradiště, e-mail: vladimir.mikulasek@zsmojmir.uhedu.cz

8. KUFR- Klub úplné fantastické rekreace, Drahomír Hron, Palackého nám. 293, UH, e-mail: kufr.uh@seznam.cz, web: www.kufr-usvit.cz, tel: 572 578 075, 736 680 073

9. Sdružení hasičů ČMS - Okr.sdružení hasičů v UH, Palackého nám. 293, UH, e-mail: osh.uh@tiscali.cz, tel: 572 552 434

10. LLM - kmen 612 ARAPAHO, Jana Hajduchová, Prostřední 41, e-mail: stuz@uh.cz, web: <http://www.guh.cz/s.klub/arapaho/bsah.htm>, tel: 572 540 663

11. Hradišťánek, Štěpánka Tománková, Praporec 1132, UH-Mařatice, e-mail: s_tomankova@email.cz, web: www.kkuh.cz/soubory_krouzky/hradistanek.php, tel: 572 578 171, 731 484 410

12. Sarkander - pobočka UH, Albert Mrázek, e-mail: sarkander@uh.cz, web: www.ado.cz/sarkander, tel: 576 519 302

6.3 Občanská sdružení – nečleni ČRDM

1. S.KLUB Uh. Hradiště, Velehradská tř. 875, UH, tel: 572 552 492

2. ROSNIČKA-Sdružení pro enviromentální výchovu a vzdělávání, Monika Šupková, Štěpnická 1188, UH, e-mail: cevzabkauh@uhedu.cz, tel: 572 564 332

3. Sokol - těl. jednota UH, Tyršovo nám.113, UH, e-mail: sokoluh@quick.cz, tel: 572 557 711

4. Orel - těl. jednota UH, Mariánské nám. 78, UH, e-mail: orel@uhr.cz, web: <http://orel.uhr.cz>, tel: 572 553 583

5. Klub českých turistů UH, Pod Svahy 996, e-mail: sokoluh@quick.cz, tel: 572 570 684, 596 917 027

6. Klub přátel ICM, Masarykovo nám. 19, UH, e-mail: icm@icm.uh.cz, tel: 572 525 526

7. Taneční klub ROKASO, Jiří Herudek, UH-Jarošov, Pivovarská, e-mail: info@tkrokaso.cz, web: www.tkrokaso.cz, tel: 732 738 438

8. CIFRA, Ing. Petr Holoubek, Na Hraničkách 853, UH, e-mail: fscifra@seznam.cz, web: fscifra.cz, tel: 777 071 396

6.4 Další umělecká sdružení (folklórní, taneční, pěvecká, filmová...)

1. Sbor Svatého Pluka, Jan Gajdošík, V Teničkách 958, UH, e-mail: gajdosik@svatypluk.com, web: www.svatypluk.com, tel: 572 552 788

2. Folkl. soubor Pacholata, A. Maděričová, Revoluční 728, UH, e-mail: zpevakpavel@seznam.cz, tel: 737 720 582, 572 563 939

6.5 Společensko – kulturní organizace, kluby, agentury

1. Slovácké muzeum, Smetanovy sady 179, UH, e-mail: info@slovackemuzeum.cz, web: www.slovackemuzeum.cz, tel: 572 556 556

2. Muzejní spolek, Smetanovy sady 179, UH, e-mail: spolek@slovackemuzeum.cz, web: www.slovackemuzeum.cz, tel: 572 551 370

3. Hoffmannovo divadlo, Karel Hoffmann, Konečná 983, UH, e-mail: hoffmannK@seznam.cz, web: www.hoffmannovodivadlo.uh.cz, tel: 572 579 983

4. Slovácké divadlo, Tyršovo nám. 480, UH, e-mail: pokladna@sd.uh.cz, web: www.sd.uh.cz, tel: 572 554 455

5. J.D.Production, Mariánské nám. 46, UH, e-mail: jdp@jdp.cz, web: www.jdp.cz/j-d-production, tel: 572 553 181

6. Vítězslav Chromek - VICHHR Production, Havlíčkova 3, UH, e-mail: vichr@vichr.cz, web: www.vichr.cz/info.html, tel: 572 551 851

7. Knihovna B.B.Buchlovana, Velehradská 714, UH, e-mail: knihovna@knihovnabbb.cz, web: www.knihovnabbb.cz, tel: 572 551 250

8. Klub kultury, Hradební 1198, UH, e-mail: info@kkuh.cz, web: www.kkuh.cz, tel: 572 430 421

9. Městská kina - Kino Hvězda a Kino Mír, nám Míru 951, UH, e-mail: info@mkuh.cz, web: www.mkuh.cz, tel: Hvězda - 572 553 617, Mír - 572 552 270

10. Informační centrum mládeže, Masarykovo nám. 21, UH, e-mail: icm@icm.uh.cz, tel: 527 525 526

11. Městské informační centrum, Masarykovo nám. 19, UH, e-mail: mic@uherske-hradiste.cz, tel: 572 525 525, 572 525 528

6.6 Charitativní a dobročinné organizace

1. Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež TULIP, Leoše Janáčka 180, UH, e-mail: tulip.uhradiste@caritas.cz, web: www.uhradiste.caritas.cz/tulip, tel: 606 672 239

2. K-centrum Charáč, Mgr. Vladimír Kaška, Průmyslová 819, UH, e-mail: charac@podaneruce.cz, tel: 572 540 616

3. Diakonie ČCE - STŘEDISKO CESTA, Na Stavidle 1266, UH, e-mail: cesta@diakoniecce.cz, web: <http://cesta.diakoniecce.cz>, tel: 572 557 273

6.7 Nadace

1. Nadace Děti-kultura-sport, Kollárova 447, UH, e-mail: nadace@nadacedks.cz, web: www.nadacedks.cz, tel: 572 555 326, 572 555 981, 572 555 982

6.8 Jiné organizace

1. Rodinné a mateřské centrum BABY DOMINO – BONIFÁC, Husova 838, UH, kont.os. Bc.Pastorčáková Martina, e-mail: info@idomino.eu, web: www.idomino.eu, tel: 603 508 153

2. Maltézská pomoc, o. p.s. - místní centrum UH, Na Stavidle 1266, UH, e-mail: uh@maltezskapomoc.cz, web: www.maltezskapomoc.cz, tel: 736 620 803

3. Akropolis, o.s. - rodinné centrum, Stará Tenice 1195, UH, Mgr. Dagmar Mega, e-mail: info@akropolis-uh.cz, web: www.akropolis-uh.cz, tel: 605 273 426

4. Mařatický domeček 166, Kordon 166, UH-Mařatice, Mgr. Simona Němečková, e-mail: domecek.maratice@centrum.cz, web: <http://domecek-maratice.webpark.cz/>, tel: 737 978 736

5. Petrklíč, o.p.s. - Azylový dům pro ženy a matky s dětmi, Na krajině 44, Uh.Hradiště – Vésky, email: petrklic.ops@seznam.cz, info@petrklicuh.cz, web: www.petrklicuh.cz, tel: 572 503 675

Město Uherské Hradiště [on line]. [cit. 2009-12-02]. Dostupný z WWW: <http://www.mesto-uh.cz>

PŘÍLOHA P III: KONTAKTY NA INTERNETOVÉ STRÁNKY ZABÝVAJÍCÍ SE PROBLEMATIKOU SPJ

Instituce	Internetové stránky
Česká školní inspekce	www.csicr.cz
Dům zahraničních služeb MŠMT	www.dsz.cz
Informační centrum OSN v Praze	www.aids-hiv.cz
Informační centrum pro mládež	www.icm.cz
Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR	www.ippp.cz
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	www.msmt.cz
Ministerstvo vnitra	www.mvcr.cz
Národní institut dalšího vzdělávání	www.nidv.cz
Národní institut dětí a mládeže	www.nidm.cz
Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti	www.drogy-info.cz
Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky	www.vlada.cz
Státní zdravotní ústav	www.szu.cz
Ústav pro informace ve vzdělávání	www.uiv.cz
Výzkumný ústav pedagogický v Praze	www.vuppraha.cz
Vzdělávací a informační portál pro základní a střední školy ŠKOLA ONLINE	www.skolaonline.cz
Web pro základní a střední školy	www.ceska.skola.cz

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [on line]. [cit. 2009-5-27]. Dostupný z WWW: <http://www.msmt.cz>

**PŘÍLOHA P IV: VYBRANÁ USTANOVENÍ ZÁKONA 379/2005 SB.
O OPATŘENÍCH K OCHRANĚ PŘED ŠKODAMI PŮSOBENÝMI
TABÁKOVÝMI VÝROBKY, ALKOHOLEM A JINÝMI NÁVYKOVÝMI
LÁTKAMI A O ZMĚNĚ SOUVISEJÍCÍCH ZÁKONŮ**

Omezení dostupnosti tabákových výrobků a zákazy kouření

§ 3

Tabákové výrobky lze prodávat pouze v prodejnách podle zvláštního právního předpisu, a to na vyčleněném místě, dále ve stáncích s prodejem denního a periodického tisku, v zařízeních společného stravování provozovaných na základě hostinské činnosti nebo v ubytovacích zařízeních, s výjimkou ubytovacích zařízení určených k ubytování dětí a mládeže. Další omezení a zákazy prodeje tabákových výrobků a tabákových potřeb stanoví zvláštní právní předpis

Zákazy a omezení prodeje tabákových výrobků a povinnosti osob prodávajících tabákové výrobky.

§ 4

Prodej tabákových výrobků a tabákových potřeb pomocí prodejních automatů, u nichž nelze vyloučit prodej osobám mladším 18 let věku, je zakázán. Veškeré další formy prodeje, při kterých není možno ověřit věk kupujícího, jsou zakázány.

§ 5

Zakazuje se prodej výrobků napodobujících tvar a vzhled tabákových výrobků ve formě potravinářských výrobků nebo hraček.

§ 6

(1) Prodávat tabákové výrobky osobám mladším 18 let se zakazuje.

(2) Prodej tabákových výrobků na kulturních, společenských a sportovních akcích určených pro osoby mladší 18 let je zakázán.

§ 7

(1) Provozovatel je povinen na místech prodeje tabákových výrobků umístit pro kupujícího zjevně viditelný text zákazu prodeje tabákových výrobků osobám mladším 18 let; text musí být pořízen v českém jazyce černými tiskacími písmeny na bílém podkladě, o velikosti písma nejméně 5 cm.

(2) Osoba prodávající tabákové výrobky musí být starší 18 let, pokud se nejedná o žáka připravujícího se soustavně na budoucí povolání v oborech hotelnictví a turismus, kuchař-číšník a prodavač.

Zákaz prodeje nebo podávání alkoholických nápojů a povinnosti osob podávajících alkoholické nápoje

§ 12

(1) Zakazuje se prodávat nebo podávat alkoholické nápoje

- a) osobám mladším 18 let
- b) na všech akcích určených osobám mladším 18 let,
- c) osobám zjevně ovlivněným alkoholickým nápojem nebo jinou návykovou látkou,
- d) ve zdravotnických zařízeních,
- e) v prostředích výlučně určených pro vnitrostátní hromadnou dopravu osob s výjimkou železničních jídelních vozů, palub letedel a určených prostor plavidel veřejné lodní dopravy,
- f) na sportovních akcích, s výjimkou výčepního piva s extraktem původní mladiny do 10 hmotnostních procent,
- g) ve všech typech škol a školských zařízení.

(2) Prodej alkoholických nápojů pomocí prodejních automatů, u nichž nelze vyloučit prodej osobám mladším 18 let věku, nebo umístěných v prostorách, do nichž mají vstup osoby mladší 18 let, se zakazuje. Veškeré další formy prodeje, při kterých není možno ověřit věk kupujícího, se zakazují.

(3) Další omezení a zákazy prodeje lihovin stanoví zvláštní právní předpis.

Informační portál o ilegálních a legálních drogách [on line]. [cit. 2009-5-29]. Dostupný z WWW: <http://www.drogy-info.cz>